

תמצית הדרך

סיכומים קצרים וברורים ללומדי הדרך היומי

גליון 120 | בבא בתרא י"ז. – ל"ה: | תמוז ה'תשפ"ד

תמצית

להתענג בידעית התורה

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

עצת בלעם מושתתת היתה על כך ש'אלקיהם של אלו שונא זימה הוא' (סנהדרין קו), אולם תכלית העצה לא היתה להכשילם בזימה אלא בע"ז, 'כמבו' בגמ' שם 'אמר לה השמיעי לי הוציאה יראתה מתוך חיקה אמרה לו עבוד לזה'. וכ"כ רמב"ן סו"פ בלק שתכליתם היתה להטעותם בע"ז, וכ"כ רש"י ר"פ פנחס (עה"פ 'כי צוררים'). וצ"ב כיון שאלקיהם של אלו שונא זימה מדוע לא הספיק לו לבלעם להכשילם בזימה.

'וידעין היו ישראל בע"ז שאין בה ממש ולא עבדו ע"ז אלא להתיר להם עריות בפרהסיא' (סנהדרין סג), ולמה בפרהסיא, אלא שאמנם בתחילתו בוש החוטא - מעצמו ומאחרים - ונוהג בגניבה, אולם כידוע 'משביעו רעב', ואין החטא משקיט התאוה אלא מגבירה עד שאינו עומד בייסורי כבישת היצר בשעת בושא ושואף להיתר, ושואף להפוך זאת לדרך מקובלת, ובאשר אלקיו שונא זימה אין לו ברירה אלא להחליף מקור מים חיים בבארות נשברים - אלהים אחרים - שיתירם לו בפרהסיא.

במשלי (כד) 'שבע יפול צדיק וקם', וודאי לא בכדי נקט שבע. מן הסתם נכון לבאר זאת בהקדם דברי המהר"ל (תפא"י פ"ב) שהנהגת הטבע נברא בשבעת ימי בראשית ואילו התורה היא על הטבע והיא מדריגה שמינית, אשר על כן יש שבעה פסוקים מתחילת מזמור 'השמים מספרים כבוד קל' עד 'תורת ה' תמימה' שהיא בפסוק שמיני, וכן מזמור אשרי תמימי דרך (קיי) - המיוסד על התורה שהיא על הטבע שנברא בשבעת ימי בראשית - יש בו שמונה אלפא ביתא.

וז"ל ריקאנטי (עה"פ 'נעשה אדם בצלמנו') בשם ספר הבהיר 'שבע צורות קדושות יש לו להקב"ה וכולן נגנזו באדם שנאמר בצלם אלקים ברא אותו וכו' וזוהו הטעם נקרא האדם עולם קטן בעבור היותו כלול מן הכל', עכ"ל.

ומבואר במהר"ל שם שהשכל שנתן הקב"ה באדם הוא על הטבע, ואם נצרף דבריו עם דברי הריאקנטי נמצא כי שבע הכחות-מידות שניתנו באדם הם מידות טבעיות בו, והשכל שניתן בו הוא מידה השמינית בו על הטבע, כלומר הוא מנהיג את הטבע, והוא המוכשר לקבל את השכל הקדוש שהיא התורה [בגמ' מצוה למהר"ל (ח"ב ד"ה ואמרו מאי) - 'התורה השכלית'].

הכשולן בעריות הוא כשולן הטבע, ואמנם הוא הרס הטבע - אבל עדיין בגדר 'שבע יפול צדיק', וכל שאין האדם נופל במדריגת ה'דעת' - שבו - הרי הוא בכלל 'צדיק' ע"י שכלו המנהיג את הטבע, לעומת זאת הטעות בע"ז יסודה בטעות שכלית [כמבואר ברמב"ם ריש הל' ע"ז], קלקול בשורש, וכלפי מדינות נאמר 'כל באיה לא ישונו' (ע"ז יז).

זו היתה עצתו של בלעם - להכות בשורש, אולם היא יגיע אל השורש, את הדרך הוא התווה ע"י הכשלתם בדבר שאלקיהם של אלו שונא, וכאשר תגבר תאוותם יעקרו משורשם, יעזבו אלקיהם שהוא שונא רע ויצמדו לאלהים אחרים אוהבים רע, יבחרו בהשקפה שכלית המאשרת רע, כזו שתנקת את בושתם ומצפונם.

וכן מפורש בתורה שחרון האף היה מפני הע"ז - 'ויצמדו ישראל לבעל פעור ויחר אף ה' בישראל', 'הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור', ובפר' פנחס 'ביום המגפה על דבר פעור'. ואמנם קנאת פנחס - שהייתה על בועל ארמית - היא אשר עצרה את המגפה על דבר פעור, שכן קנאה זו החייתה את השורש בכך שהעמידה בחזרה את ההשקפה הנכונה על הרע.

י"ח. ביאור מתני' אליבא דרבא - לרבא שאסור לסמוך אף דליכא כותל, הא דתנן במתני' שצריך להרחיק גפת וכו' וכן זרעים וכו' וכן ריחיים ותנור, ואיתא במתני' שההרחקה היא מ"כותל" חבירו, ומשמע שאם אין כותל מותר לסמוך, צ"ל שבאמת אף אם אין כותל אין לסמוך, וקמ"ל מתני' שגפת וכו' מזיקים לכותל, וזריעה וכו' מזיקים לכותל משום מתונתא, וכן קמ"ל שריחיים קשים לכותל משום שהם מרעידיים את הכותל, ותנור מזיק לכותל ע"י ההבל. והא דתנן שמרחיקים משרה מי שרית פשתן מירק של מיני מאכל, וכרישין כרתי מבצלים, חובת ההרחקה היא אף אם אין ירק ובצלים, וקמ"ל דהני קשו אהדי.

ומודה רבא שאדם יכול לעשות בדירתו חנות של נחתומין או צבעין מפני העשן, או רפת מפני הריח, ורק אם לחבירו כבר יש אוצר מעל דירתו אסור, דחנות ורפת הם דירתו של אדם, ואין לנו לאסור אצ"כ הנזק מוכן.

נטיעת אילן סמוך לשדה חבירו -

במתני' (כ"ו) 'מבואר שצריך להרחיק נטיעת אילן משדה חבירו ד' אמות, כדי עבודת הכרם להרישה במחרישה ולבצירה בעגלות, שלא יכנס לקרקע חבירו. והא דא"צ להרחיק משום הזק השורשים לעכב את המחרישה ולחפירת הבור, צ"ל דאיירי שיש בקרקע סלעים המונעים את חדירת השורשים, ומהאי טעמא אם יש גדר מותר לשניהם לסמוך את האילן לגדר דאז אינו מזיק לעבודת הכרם, ואפי' אם בצד אחד יש שדה לבן זה אינו כלאים, אע"פ שהשורשים מתפשטים מתחת לגדר, ומספיק לזה צורת הפתח. ואם אין סלעים המונעים את חדירת השורשים רשאי חבירו לקצוץ את השורשים עד עומק ג"ט, כדי שלא יעכבו את המחרישה. לרש"י איירי כאן שהראשון סמך שלא כדון.

ואסור ליטע אילן כ"ה אמה סמוך לבורו של חבירו, ולרבא אסור אע"פ שאין שם בור, והא דתנן ש"אם האילן קדם לא יוקץ" איירי בלוקח שאדם נטע אילן בתוך שלו ואח"כ מכר חצי שדהו לאחר, והאילן ביד מוכר.

י"ח: הרחקת חרדל ודבורים זה מזה למסקנת הסוגיא -

אם היו לאחד דבורים ובא אחר לזרוע חרדל, והחרדל מחמת חריפותו גורם לדבורים לאכול את הדבש שלהם, לרבי יוסי מותר לו לזרוע, דס"ל על הניזק להרחיק את עצמו, וכמו שמצינו שרבי יוסי מתיר ליטוע אילן אע"פ שיש בסמוך לו בור, ולדבריו א"צ להרחיק את המשרה מן הירק, ורבי יוסי מוסיף לומר שגם אם נסבור שעל המזיק להרחיק את עצמו, יהיה מותר לזרוע חרדל, משום ששניהם מזיקים, שכמו שהחרדל מזיק את הדבורים כך הדבורים מזיקים את החרדל.

ורבנן ס"ל שעל המזיק להרחיק את עצמו אע"פ שמתחילה עשה ברשות, ולכן אסור לזרוע חרדל, וס"ל שהדבורים לא מזיקים לחרדל, משום שאת הגרעין אינם מוצאות כדי לאוכלו, ואם יאכלו את העלים אין בזה נזק כיון שחוזרים לגדול.

ביאור המו"מ בגמ' -

ביאור התוס' לשיטת רש"י - לדעת אב"י אפשר לפרש שנחלקו רבנן ורבי יוסי כשבעל הדבורים סמך תחילה, דלחכמים השני צריך להרחיק הכל כמו בבור, ולרבי יוסי כיון שסמיכת הדבורים היא קצת שלא כהוגן מפני שהשני עתיד לזרוע חרדל, להכי גם הוא יכול לסמוך, (ולא דמי לבור שהשני מזיק בידיים ע"י החפירה), אבל לרבא כיון שגם הראשון היה צריך להרחיק, הגמרא שואלת אין יתכן שנחייב את השני להרחיק הכל.

י"ז. אברהם יצחק ויעקב הם הג' שהטעימן הקב"ה בעוה"ז מעין עוה"ב, ולא שלט בהם יצר הרע, (וי"א שגם בודד לא שלט יצר הרע), והיינו שכיון שראה הקב"ה שהם דוחקים עצמם להתרחק מן העבירה. סייעם שמוכאן ואילן לא ישלט בהם היצר הרע. ולא שלט בהם מלאך המות אלא מתו בנשיקה על פי שכניה, וכן במשה אהרן ומרים, ובששה אלו לא שלטה רימה שאין הרימה באה אלא מטיפה מרה המטפטפת מסכינו של מלאך המות, וכן בבנימין, וי"א שאף בודד לא שלטה רימה.

ארבעה מתו בעטיו של נחש שבגלל עצתו של הנחש נגזרה מיתה על כל צאצאי אדם הראשון, בנימין עמרם ישי וכלאב בן דוד.

לא יחפור

הרחקת ניזקין

לאחר שנתבאר בפרק ראשון דיני הזק ראה וחובו בית כותל בין שכנים, והשתתפות שכנים בהוצאות משותפות, הגמרא מבארת איזה שימושים אסור לאדם לעשות בתוך שלו בסמוך לרשות חבירו, מחמת שנגרם על ידי זה נזק לחבירו. ויבואר מה גורם נזק לדבר אחר, ומהו שיעור ההרחקה הנצרך בזה, ועל מי מוטלת ההרחקה על המזיק או על הניזק, ואם חייב להרחיק כשהשני עדיין לא העמיד את הדבר הניזק.

הרחקת חפירות מבורו של חבירו - אין לחפור בור - (עגול) שיח (- ארוך וצר) ומערה (-מקורה) ואמת המים ונברכת כובסין, בתוך ג' טפחים לכותל בורו של חבירו, והיינו שצריך להרחיק ג' טפחים מהכותל שבתוך הקרקע, שהרחיק הראשון כשכב לחפור, ונמצא שיש בין הבורות ו' טפחים. וטעם ההרחקה משום שהחפירה מחלישה את כותלי הבור. וסד בסיד את כותל החפירה. והגמ' (י"ט) מסתפקת אם צריך גם הרחקה וגם סיד, או שמספיק אחד מהם.

י"ז: מתני' דקתני "כותל" אתא לאשמועינן דשיעור כותל ג' טפחים, ונ"מ שהאומר לחבירו שהוא מוכר לו "בור וכותליה" צריך שיהיה הכותל ג' טפחים.

אם מותר לסמוך לרשות חבירו כשאין לו בור שם -

ללישנא קמא אם השדה עשויה לבורות כגון בית השלחין שצריכה השקיה באופן תדיר, אסור לכו"ע לסמוך אף כשלאחר חבירו אין שם בור, ואם השדה אינה עשויה לבורות, לאב"י מותר לסמוך כיון שאינה עשויה לבורות, ולרבא אסור לסמוך מפני שיכול גם השני לחפור שם בור. וללישנא בתרא בשדה שאינה עשויה לבורות לכו"ע מותר לסמוך, ואם השדה עשויה לבורות - לאב"י מותר לסמוך (אפי' לרבנן שמחייבים להרחיק נטיעת אילן כ"ה אמה מבור חבירו כדי שלא יזיק את חבירו, ולא אמרינן זה חופר בתוך שלו זה נוטע בתוך שלו. דשאני הכא שכעת אין בור), ולרבא אסור לסמוך (אפי' לרבי יוסי שמתיר ליטוע אילן בלא הרחקה, דשאני התם שכעת אין שורשים, אבל הכא החפירה עצמה מרפה את הקרקע).

ולפי לישנא בתרא אליבא דאב"י הא דמבואר במתני' שיש להרחיק ג' טפחים מכותל בורו של חבירו, איירי בבאז לחפור בבת אחת שאז שניהם צריכים להרחיק. ובסלע הבא בידיים קרקע רכה שמתפוררת מאליה מודה אב"י שגם הראשון צריך להרחיק ג' טפחים (ושניהם צריכים גם לסוד בסיד, וא"צ הרחקה יותר מוג"ט).

מרכז אושר בכבוד מורחב

אושר בכבוד
חושבים עתיד כהלכה

ביעודים וברכתם של מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית
info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

פינת הריבית

לאור האמור למדים אנו כי גם כאשר נקלעים למצב של חולשה ח"ו, אם חולשת יחיד ואם חולשת הדור, צריך הזירות יתירה שלא להחליש מתוך כך גם את התפיסה השכלית הנכונה. גם אם נחוש כי לעת עתה עדיין אין לנו הכח להתחזק ולהתעלות - לא ניישב משום כך את החולשה ונשלים עמה ע"י ריכוך או שינוי ידיעת והבנת השכל הקדוש מה צריך להיות. הזירות זו תאפשר שימור, חיידוד ועילוי הידיעה וההבנה, כך שגם אם שבע יפול צדיק - וקם. ז"ל הרמח"ל בדרך עץ חיים 'ואם היתה הידיעה רחבה ועומדת על לב בני האדם לא היו חוטאים לעולם'.

נמשיך נא בחלקנו בחיזוק ידיעת הלכות ריבית ע"י עיון בהשלכות הנוגעות למעשה.

בגליון שעבר הבאנו מקרה שראובן ביקש להואה משמעון, אך שמעון צריך את הכסף לקנות מקרר, הציע ראובן שהוא עצמו יקנה מקרר ב 6 אש"ח באשראי, וימכור לשמעון ב 5 אש"ח מזומן, באופן שאספקת המקרר לאחר שבועיים, והמחירים בשוק נעים בין 5 ל 6 אש"ח, וצידדנו שעל אף ששמעון לא מוכר לראובן במחיר גבוה מהשוק מ"מ אסור כיון שניכר שמחמת הזמן מוכר לו בזול יותר ממה שקנה, זאת ע"פ תשובת מהרלב"ח (ס"ע) שאסר במקרה דומה - שראובן אומר לשמעון קנה במזומן ומוכר לי ביוקר בהקפה, ולכן הצרכנו במקרה יידן שיוידע שמעון לראובן שמוכן לקבל את המזומן בזמן האספקה בפועל, כך שהמכירה בזול אינה מחמת הזמן אפי"א שבעה יבחר שמעון לשלם מזיל.

ברם באמת נראה שאין להוציא ממנהרלב"ח לאסור בניד"ד, עינו"ש שהיה מיידי במוכר לו ביוקר, דו"ל כשמוכר הסחורה יותר מהראוי, אלא שבדבר שאין שומתו ידוע מותר דהואיל ולא ניכר שמייקר לו, ובוה חידש שכאשר אין למוכר סחורה אלא הולך לקנות בזול ולמכור ביוקר בהקפה הדבר ניכר שמפני המתנת הזמן הוא מוסיף על השווי [אף שכל סוחר קונה בזול ומוכר ביוקר, כאן מדובר שראובן יכול לקנות בעצמו בזול, שכן לשון השואל 'ראובן אמר לשמעון אם היה לי מעות הייתי קונה צמר, אתה שיש לך מעות קנה ותמכור לי בהמתנה ימים מה ואתן לך ריוח'] משא"כ בדין הסכום שמשלם הקונה הוא בתוך מנועד המחירים בשוק.

הן אמנם הבאנו בגליון הקודם בדמפרש מחיר נמוך למזומן ומחיר גבוה להקפה דאסר רע"א (על המל"מ ריש פ"ח ממלוה) אפי"א אם הגבוה אינו יותר ממחיר השוק, ולכא' ש"מ דבינך שמייקר לו מפני הזמן אסור אף שלא גובה תמורה יותר מהשווי של מה שנתן, מ"מ נראה דכיון שאין טעם לאיסור אלא משום לא פלוג היינו דוקא במפרש שני מחירים דדינא דמתנ"י היא לאסור, שם שפיר נוקט רע"א דלא פלוג ואסור גם כשהגבוה הוא בשווי מחיר השוק, אולם בגונא דידן אם כי ניכר מותר דיבורם שמייקר לו מפני המתנת הזמן מ"מ דינא דמתנ"י שהיה אינו מפרש, בזה י"ל דאין שייך למימר לא פלוג, וכיון שאינה ריבית כלל - שהיא הסכום הגבוה הוא במחיר השוק - אין בזה כל איסור.

עוד יש עצה שראובן לא יקנה וימכור אלא פשוט יזמין מהמוכר מקרר עבור שמעון וישלם למוכר באשראי. והנה אם הגדר הוא שהמוכר חייב לשמעון מקרר מדוין עבד כנעני [היחך מנה והתקדשי לפלוני' - קידושינ ז.], הרי שראובן פרע לשמעון את ה 5,000 ₪ ע"י עצם הטלת חוב המקרר על המוכר לראובן, א"כ אין כאן המתנת מעות אע"פ שהאספקה תהיה לאח"י.

אולם יותר נראה שאין הגדר חוב המוכר לשמעון, כי בעיסקה כוז מסתבר שאם לא יספק המוכר מקרר לא יוכל שמעון לתבעו אלא ראובן ששילם למוכר הוא התובע, וכן אם משום מה יוותר המוכר על הגבייה מהאשראי לא יוכל שמעון לתבעו מראובן את הרווח, נמצא א"כ שחוב המוכר הוא לראובן, ופרעון ראובן לשמעון אינו מתבצע אלא באספקת המקרר בפועל, שהמוכר אינו אלא שליח ראובן לספק מקרר לשמעון ומבחינה הלכתית הוא בדיוק כהאופן הקודם שראובן קנה ומכר לשמעון, ועד כמה ששם יצא לן להתיר אפי"א בלא הכרות ראובן שאינו יורש תשלום עד האספקה בפועל, כך יוכל לבצע זאת בקיצור הדרך המוצע כאן.

מיהו לרווחא דמלתא עדיף שיכריז ראובן שאינו דורש תשלום עד האספקה, שזא דינא דמתנ"י במפרש שני מחירים אינו אלא דוגמא בעלמא לניכר שמייקר לו מפני המתנת הזמן, ושייך בזה לא פלוג אף שהמחיר הגבוה אינו יותר ממחיר השוק, ושזא כאן חשיב ניכר.

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית: info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

ות' רב פפא דאירי שזרע חרדל ומכר חצי שדהו והלוקח העמיד דבורים, דלרובן על המזיק להרחיק את עצמו א"פ שסמך בהתר (ולא דמי לאילן שיש בקציצתו הפסד מרובה, דלהכי כשקוצץ נותן דמים, ולא מצינו בשאר דברים שנתן דמים), ולרבי יוסי כיון שזריעת החרדל היא כהגון, ממילא בעל הדבורים צריך להרחיק הכל.

והגמ' שואלת למה הסומך בהתר צריך להרחיק, ות' רבינא שרלבן אע"פ שסמך בהתר על המזיק להרחיק את עצמו. והגמ' שואלת דא"כ לרבי יוסי על הניזק להרחיק את עצמו, וא"כ למה במשרה וירק אסור, (שהרי שגם הדבורים הוא הניזק, דלהכי לרובן בעל החרדל צריך להרחיק, ואע"פ שגם הדבורים מייקים, לא חשיב מזיק כיון שסמך בהתר). מסקנת הגמ' נתבארה לעיל בדברי הגמ'.

י"ט. הרחקת נברכת כובסין מכותל- נברכת כובסין יש להרחיקה ג' טפחים מכותל וברו של חבירו (ואע"פ שאינה דבר קבוע), והיינו במחומצן מקום שריית הבגדים, אבל את הנדיין שמשפשים שם את הבגדים והמים ניתזים למרחוק צריך להרחיק ד' אמות.

סמיכת דברים המוסיפים הבל לכותל חבירו, והטמנה בהם בשבת- גפת פסולת זיתים זבל מלח סיד וסלעים שאש יוצאת מהם יש להרחיק ג' טפחים מכותל חבירו משום שההבל מזיק לחומה, או לסוד בסיד. הגמ' שואלת למה באיסור הטמנה של חמין בשבת בדבר המוסיף הבל (גזירה שזא טימין ברמיץ) המשנה לא מונה לטעים, ולמה בדין הטמנה המשנה מונה חול ובדיני הרחקה לא, ואין לומר שהטעם מפני שאין דרך להטמין בחול, שהרי התנא מונה אף גזיז צמר ולשונות של ארגמן אע"פ שאין דרך להטמין בהם.

אביי מבאר שאין חילוק בין הרחקת ניזקין להטמנה בשבת, וכל אחד מלמד על מה שחסר בשני.

ואם לא השתדפו רוב השדות אבל השתדפו כל שדותיו של המהכיר בכל מקום שהם, יכול לומר לו שאם היתה שלו לא היתה משתדפת אלא היה נשאר לו מעט, וכדכתיב "כי נשארנו מעט מהרבה".

ואם השתדפו כל שדותיו של החוכר, וגם רוב השדות באותה בקעה, מסתבר שיכול לומר לחוכר שמזלו גרם, ואינו יכול לטעון שהיה נשאר לו מעט וכנ"ל, מפני שהיה נשאר לו שדה של עצמו.

ואם לא זרע והיתה מכת מדינה לשמואל חייב לשלם לו, מפני שאומר לו שאם היה זורע היה מתקיים בו 'ובימי רעבון ישבעו', ורב ששת מקשה מהא דרועה שהניח עדרו ובא לעיר ובא זאב ודרס או ארי וטרף, אומדים אם היה יכול להציל, ואין אומרים שהיה מתרחש לו נס "גם את הארי ואת הדב הכה עבדך", ואין לדחות שאם היה ראוי לנס היה מתרחש לו נס כמו לרבי חנינא בן דוסא שהעזיז הביאו דובים בקרניהם, מפני שיכול לומר שאינו ראוי לנס גדול.

ק"ו: כמה פעמים חייב לזרוע- לרבי דבתי זימני הוי חזקה חייב לזרוע ב' פעמים, ולרשב"ג דבתלם זימני הוי חזקה חייב לזרוע ג' פעמים, ואם לא זרע פעמים אלו אינו מנכה מחיכורו אפי"א בכמת מדינה.

זרע ולא צמח כלל- לר"ל דינא דמתנ"י שבאכלה חגב מנכה מחיכורו, היינו כשצמח, אבל אם זרע ולא צמח צריך לחזור ולזרוע כל ימי הזרע שזא עדיין לא הגיע זמן הזריעה, עד זמן שכשהאריסים חוזרים קרוב לסוף השעה העשירית נמצא כימה באמצע הרקיע והיינו באדר (עיין ברש"י סדר המולות), וזמן זה הוא באפליי שעורים וקטנית הנזורים באדר, אבל בחרפי חטים ושיפון הנזורים בתחילת ההודף נתלקו בזה תנאים, לר"מ ור"ש ב' מנסיא זמן הזרע הוא עד חצי כסלו (ועד חצי שבט חורף חזוקו וחורפו של סתיו יומי צינה, ועד חצי ניסן קור, ועד חצי סיון קציר, ועד חצי אב קיץ חזוקו של יובש, ונקרא קיץ מפני שמייבשים באותו זמן תמרים ותאנים לקציעות, ועד חצי תשרי חום), ולר"י הכל מתחיל בתחילת תשרי, ולר"ש הכל מתחיל מתחילת מרחשון.

המקבל קרקע על שפת נהר מלכא סבא לזרוע בה שומים, וסכרו את הנהר, חשיב מכת מדינה, ומנכה לו מן חיכורו.

מתי נותן לו מהתבואה של אותה השדה-

בין אם התבואה בשדה לקתה שהי חטיטים שדופות או כחושות, ובין אם היו חטיטה יפות, צריך לתת לו מתוכה.

ואם קיבלה לאספסתא וצריך לתת שעורים מהשוק, והלך זרע שם שעורים אחרי האספסתא ולקו השעורים, צריך להביא שעורים מהשוק, שהרי השדה עשתה לו אספסתא כמו שסיכמו.

ואם קיבל פרדס והחמיץ היין צריך להביא יין מהשוק, כיון שהענבים גללו טוב מפני שבחייבוינו בביתו הם לקו, ומזלו גרם, ואם התלעיו הענבים ושדה שלקתה בעומריה נותן לו מתוכה כיון שהם עדיין צריכים לקרקע, וכגון שלא איחר יותר מהרגילות.

שינוי מדעת בעה"ב-

בזריעת שדה- לת"ק לא ישנה משעורים לחיטים מפני שהחטים מכחישות יותר את הקרקע, ודווקא בחוכר אבל בארס עדיף לו להרויח יותר, וכן מהאי טעמא לא ישנה מתבואה לקטנית (ובבבל שאינה הרים כא"י אלא טבועה בבצעי המים ואין לחוש לכחשא דארעא, יכול לשנות מתבואה לקטנית), אבל מחיטים לשעורים או מקטנית לתבואה יכול לשנות, ולרשב"ג לא ישנה כלל, ד"שארית ישראל לא יעשו עולה וכו' ", משום מהאי מאן דניחא ליה דתיתבור ארעיה לזירעיה שתא חטיי ושתא שעריי, לרש"י לא טוב לשדה לזרוע שנה חטים ושנה שעורים, ושזא הוא זרע חטים בשנה שעברה, וכן זירענה שנה שתי ושנה ערב (ואם חורש לאחר קצירה ושונה בשעת הזרע אין בזה איסור).

במעות עניים- מגבית פורים יתנוה לצרכי פורים ואין מדקדקים אם נשאר לעניים מהמעות, אך לר"מ אין העני רשאי לקנות בהם רצועה לסנדלו, אא"כ התנה במעמד אנשי העיר, ורשב"ג מ' מיקל מפני שאין אדם מקפיד בדבר שאינו חסר בו.

ק"ז. שחליים הגדלים בערוגות הפשתן אין בהם משום גזל מפני שהבעלים מרויח פשתן בעיקרתם, אא"כ הוקשו לזרע שכבר אין עיקרתם מועילה לפשתן, או שהם עומדות על הגבולין.

אילן העומד על המיצר- סמוך למיצר והשורשים נוטים לשל חבירו, נהגו בני מצרא ללכת אחרי השורשים, לרב כל אחד מקבל מה שמעל השדה שלו, ולשמואל חולקים ביניהם, ואם האילן ממלא את כל המיצר שהשורשים נוטים לשני הצדדים מודה רב שיחלוקו, אע"פ שהגוף נוטה יותר לאחד מהם.

עין הרע- אין כדאי לקנות קרקע הסמוכה לעיר שעין בני אדם שולטת בה תמיד, שהרי שינוי שאסור לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה כדי שלא יפסידה בעין הרע. ואם הקיפה חומה שפיר דמי. ואמר רב שצ"ט מתים מעין הרע ואחד בדרך ארץ.

ורבא מבאר שאין מטמינים בסלעים מפני שמשתכתי קדירה, ואין איסור לסמוך חול לכותל חבירו מפני שרק בקדירה חמה הוא מוסיף הבל, אבל מדבר קר הוא מתקרר, ואמנם חול לח אסור לסמוך משום מתונתא.

חרישה בסמוך לכותל חבירו- אין חורשים בתוך ג' טפחים לכותל חבירו מפני שחפירה מחלישה את יסוד הכותל והוא עלול ליפול, ודין זה הוא בין בחורש לזרעים ובין בחורש מסביב לאילנות, ומהאי טעמא אין זורעים בתוך ג' טפחים לכותל חבירו, אמנם גם הזרוע במפלות יד ע"י מעדר בלא מחרישה אסור לו לזרוע שם, ואיסור זה הוא מחמת הזריעה, ואסור גם באופן שאינו משקה את הזרעים, וטעם האיסור משום שהזרעים מחלידים את הקרקע ומעלים עפר תיחות ומתמוטטת הקרקע שביסוד הכותל, אבל אין טעם האיסור משום שהשורשים מתפצטים לצדדים, שהרי מותר לזרוע סמוך לגפן המוברכת בקרקע אע"פ שאין על גבה עפר ג' טפחים.

י"ט: מי רגלים- במתנ"י איתא שאין מטיילים מי רגלים בתוך ג' טפחים לכותל חבירו מפני שהם ממסמסים את הלבנים, ורבה בר בר חנה סובר שאין האיסור אלא לשפוף שם עביט מלא, אבל מותר לאדם להשתין בצד כותלו של חבירו, והגמ' מוכיחה שאף בזה צריך להרחיק ג' טפחים בכותל של לבנים מטיט שנתייבש בשמש, ובכותל של אבנים ירחיק טפה, ובכותל הבנוי בסלע א"צ להרחיק.

חציצה מפני הטומאה

בחלון שבין שני בתים

שיעור חלון המעביר טומאה מבית לבית- חלון שבין שני בתים העשוי לתשמיש, אם יש בו פותח טפה הרי הטומאה שבבית אחד עוברת לבית השני, ואם נתמקט מטפח אפי"א במשוהו אין הטומאה עוברת לבית השני, (ובחלון זה איירי סוגין), וחלון לאורה אם הוא עשוי בידי אדם שיעורו כמלוא מקדח גדול של לשכה, וחלון זה אם היה בו כשיעור אינו מתמקט אם נשאר בו שתי אצבעות על אגודלו, ואם אינו עשוי בידי אדם שיעורו כמלוא אגרוף של בן אבטיה שהוא כראש כל אדם, ואם חשב להשתמש בו שיעורו כחלון לתשמיש, ואם חשב עליו למאור שיעורו כעשוי בידי אדם למאור, וחלון העשוי לאיר ולשמור גינות ופרדסים שיעורו כמלוא מקדח בינוני.

חלון שיש בו דבר מאכל, האם המאכל חוצץ מפני הטומאה- שמואל מחדש שרקיק הנמצא בחלון וממעטו מטפח אינו ממועט (לחצוץ מפני הטומאה) מפני שהוא ראוי לאכילה, ודבר שראוי ליטלו משם לאחר זמן אינו חוצץ, ואע"פ שהרקיק הוא מאוס מפני שהוא דק ומתלחח מהכותל אין אומרים שמבטלו שם, וכ"ש שעווגה עבה אינה ממועטת.

דבר שהוא מקבל טומאה אינו חוצץ מפני הטומאה, ולפי זה שמואל שאמר שרקיק אינו חוצץ, בא לחדש שגם רקיק שנילוש במי פירות אינו חוצץ דמי פירות אינם מכשירים אוכל לקבל טומאה.

חציצה בקופה מלאה תבן וחבית מלאה גרוגרות- הא דאיתא באהלות שקופה מלאה תבן וחבית מלאה גרוגרות שלא הוכשרו חוצצים מפני הטומאה באופן שאם הקופה והחבית ינטלו, יכולים תבן והגרוגרות לעמוד בפני עצמם, והטעם משום שכל דבר החוצץ צריך שיכול לעמוד בפני עצמו, דאל"כ הוי סתימת עראי, אי נמי בעינן שדבר החוצץ יעמוד ע"י דבר שאינו מקבל טומאה.

לשמואל שרקיק אינו חוצץ, איירי בתבן רקוב שאינו ראוי לבהמה, ויש בו קוצים ואינו ראוי לטיט, והוא רטוב ואינו ראוי להסק, והסק גדול לא שכיח. ובגרוגרות איירי שהתליעו שאינם ראויים לאדם. והחבית עצמה אינה חוצצת משום שדבר המקבל טומאה אינו חוצץ, ואיירי בחבית של חרס המקבלת טומאה, והיינו שפיה לכיוון הבית ששם הטומאה, או שהיא של מתכת.

ג. אלו דברים חוצצים בחלון, ובאיזה אופן מיירי לשמואל-

עשבים שתלשן והניחם בחלון, (לשמואל מיירי באפרזתא שאינם ראויים לבהמה מפני שהוא סם המות לבהמה), או עשבים שעלו מאליהם (לשמואל מיירי בכותל חורבה שלא יטלם אע"פ שהם קשים לכותל, או בבאים חוץ משלשה לחלון), חוצצים מפני הטומאה.

מטלניות שאין בהם שלש על שלש שאינם מקבלים טומאה, חוצצים מפני הטומאה. ולשמואל מיירי בבד עבה שאינם ראויים להיות טלאי לבגד, והבד הוא כעין בד של שק, שאינו ראוי לקנח פי מכה של הקזת דם, (ואמנם בד של שק ממש שיעורו ד' על ד').

אבר ובשר המדולדלים בבהמה וחיה והם עומדים ליד החלון והאבר בחלון ולא הוכשרו לקבל טומאה, **ועוף ששכן בחלון**, חוצצים מפני הטומאה. ולשמואל מיירי שהם קשורים ואינם יכולים לברוח, והם טמאים ואינם ראויים לאכילה, והם כחושים שאינם עתיד למזכרם לנכרי, ואינו עתיד לתלוש את האבר ולזורקו לכלבים, מפני צער בעלי חיים, ואינו עשוי לתת את העוף לחינוק משום שהוא מסרט.

עובד כוכבים שישב בחלון חוצץ מפני הטומאה. ולשמואל מיירי בחבושי מלכות, ואף שעשאוּם חכמים כזבים לכל דבריהם, מ"מ כיון שמדאורייתא אינם מקבלים טומאה, הם חוצצים מפני הטומאה.

בן שמונה המונח בחלון, ואינו מקבל טומאה דהוי כאבן, חוצץ מפני הטומאה. ולשמואל איירי בשבת שאסור לטלטלו (ואמו שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה).

מלח, שאינו מקבל טומאה לפי שאינו אוכל בפני עצמו, חוצץ מפני הטומאה. ולשמואל מיירי במלח מר שאינו ראוי לאדם, ויש בו קוצים ואינו ראוי לעיבוד עורות, והוא מונח על חרס שאינו מזיק לכותל, והחרס עצמו אין בו שיעור לחצוץ, וכמו שמצינו לענין שבת ששיעורו כדי ליתן בין פצים לחבירו.

ג. כלי חרס שאינו מקבל טומאה לפי שאחוריו לצד אהל הטומאה, חוצץ מפני הטומאה. ולשמואל מיירי בכלי מטונף שאינו ראוי לאדם, והוא נקוב ואינו ראוי למקוץ דם.

ספר תורה חוצץ מפני הטומאה. ולשמואל מיירי בבלוי שאינו ראוי לקרות בו, והוא גונזו שם.

אבל השלג והברד והגליד והכפור והמים אין ממועטים בחלון הואיל ונימוקים מאליהם, ומים בכלי כיון שאינם עומדים בלי הכלי אינם ממועטים.

מה מועיל למחיצה- כל דבר מועיל למחיצה, ואף מלח סדומית שהוא עבה וקשה כאבן, ומלח איסתרוקנית אם יש עליו קורה עושים בו מחיצה, מפני שכובד הקורה מעמיד את המלח, (וכמו שאפשר להניח את קורת המבוי על שני צבורי מלח שהם גבוהים עשרה), ואם אין עליו קורה אין עושים בו מחיצה מפני שמתפור. ורוב אין עושים בו מחיצה מפני שהוא ניתך כשהוא מתחמם.

הרחקת נזיקין -המשך

הרחקת ריחיים- ריחיים יש להרחיקם ג' טפחים מן השכב שהם ד' מן הרוב מפני שהקרקע רועדת כשמוטבבים אותם, והטעם משום הרעש, ואין הטעם משום דנדוד הקרקע שהרי דמצינו שריחיים של חמור ושהם קטנים ואינם מגנודים את הקרקע ירחיקים ג' מן האיסטרוביל מושב הריחיים, שהם ד' מן הקלת המשפך. לר"ח אין הכונה שחמור טוחן בריחים אלא שריחיים מונחים ע"ג עצים, זה נקרא חמור, והאדם מנסוב את הריחיים ברגליו, ולריחיים אלו אין רעש, אבל ריחיים שטוחן בהם בגופו או בידיו יש בהם רעש, ולר"י אף בריחים של חמור טוחן ביד אלא שהוא ע"ג בנן.

הרחקת תנור-

מהכותל- תנור שהוא צר מלמעלה ורחב מלמטה יש להרחיקו מן הכותל ג' מהחלק התחתון שהם ד' משפתו העליונה מפני שהבל התנור מזיק לכותל. ומכאן שתנור צריך שיהיה בסיסו רחב טפח יותר מהשאר, ונ"מ למקח וממוכר.

מהרצפה- אין להעמיד תנור בבית אא"כ יש מעל גביו ד' אמות עד התקרה כדי שהאור לא יאחוז בתקרה, ואם מעמידו בעליה צריך שתהיה תחתיו מעויבה -טיח ג' טפחים כדי שלא תבער התקרה, ובכירה טפח שאינה הסק גדול כתנור, ובתנור של נחתומים שמסיקים אותו תדיר צריך מעויבה ד"ט, ובכירה של נחתומין ג"ט.

מי שהרחיק כדן והזיק לחכמים חייב ומ"מ מעכבים עליו השכנים להרחיק כשיעור, שמו ידליק בתיהם או לן מה לשלם. ולר"ש פטור.

הרחקה מאוצר של חבירו-

אין לפתוח חנות של נחתומין ושל צבעין או רפת בקר מתחת אוצרו של חבירו.

אוצר של יין במתני' איתא שמותר לפתוח תחתיו חנות של נחתומין ושל צבעין מפני שמשביחו, אבל לא רפת בקר, ואספסתא שהיא להח ומתחממת ומועלה סרוחן דינה כרפת בקר, ובבבל אפי" עשן הנר מזיק ליין.

אם הרפת קדמה לאוצר אינו חייב לסלקה. והגמ' מסתפקת אם כיבוד וריבוי לצורך האוצר, או רבוי בחלונות כדי שיכנס אויר לאוצר שלא תירקב, או בנית עליה ע"ג הבית שהיו רגילים לבנותה לאוצר (וזה עדיף מחלונות מפני שכל הבנין לאוצר), או הכנסת תמרים ורימונים ולא יין ושמן, נחשבים כקדימה או לא.

אלו דברים אדם רשאי לעשות בביתו-

חנות- אם בא לעשות חנות בביתו יכולים למחות בו, מחמת קול הנכנסים והיוצאים, אבל מותר לעשות כלים בביתו ולמוכרם בשוק, ואף שיש רעש מקול הפטיש והריחיים (לאביי מבואר בסיפא דמתני' שדיירי חצר אחרת אין יכולים למחות).

כ"א. הרוצה להיות רופא או מקוץ דם או אורג, בני החצר מעכבים עליו מפני שמרבה את קול הנכנסים והיוצאים.

מלמד תינוקות- אחרי תקנת יהושע בן גמלא (כה"ג בימי בית שני, וצדיקגמוריה) להושיב מלמדי תינוקות בכל מדינה ועיר, אין אחד מבני החצר יכול למחות על כך, אא"כ הוא סופר העיר שמושיב מלמדים תחתיו ומורה לכולם מה לעשות ויש מזה רעש גדול. ומה שמצינו שיכולים לעכב ביד מלמדי תינוקות היינו תינוקות עכו"ם.

מלמדי תינוקות

התקנה להעמיד מלמדי תינוקות- בתחילה לא למדו תורה אלא אלו שיש להם אב, דכתיב "ולימדתם אתם", ואח"כ התקינו להושיב מלמדי תינוקות בירושלים, דכתיב "כי מציון תצא תורה", ואמנם לא עלו לירושלים אלא אותם שיש להם אב, ולכן התקינו להושיב מלמדי תינוקות בכל פלך, והיו מכניסים את הבנים בגיל ט"ז י"ז, ומי שרבו היה כועס עליו היה מבעיט בו ויוצא, ולכן התקין יהושע בן גמלא להושיב מלמדי תינוקות בכל מדינה ועיר ולהכניסם בגיל ו' בביאי ז' בכחוש, ובזכותו לא נשתכחה תורה מישראל.

מלמד בכל עיר- מתקנה זו ואילך אין מביאים תינוק מעיר לעיר שמו יזוק בדרך מפני שהשטן מקטרג בזמן הסכנה, אלא כופים את בני העיר לשכור מלמד, אבל מביאים מבית נכסת לבית נכסת, אפי' אם יש ביניהם נהר ויש עליו גשר רחב, ואם אין על הנהר אלא גמלא -לוח צר לא.

מגיל ו' יש לספות לחינוק בעל כרחו כתורא.

אין להכות את התינוק אלא בערקתא דמסנא מכה קלה שלא יזוק, ומי שאינו לומד לא ייסרו יותר מדאי ולא יסלקו אלא מ"מ ישב יחד עם הלומדים וסופו לתת לב.

כ"ה תינוקות ראויים למלמד, וחמישים ראויים לשנים, ואם יש ארבעים מביאים מלמד ומסייעים לו לשכור ריש דוכנא שיחזור עם התינוקות מה שלמדו.

אם יש מלמד טוב יותר מהמלמד הראשון לרבא אין מסלקים את הראשון שמוא ע"ז י' תפאר הראשון שאין כמותו יבוא להתרשל שלא יחשוש שיסלקוהו. ולרב דימי מנהרדעא מסלקים, דע"ז יהיה "קנאת סופרים תרבה חכמה" שידאג מקנאת חבירו שסילקוהו, ויתן לב למדו יפה.

אם עדיף גמיר או דייק- אם מלמד אחד מלמד הרבה ולא מדייק, והשני מדייק ולא לומד הרבה, לרבא הראשון עדיף

דשבשתא ממילא נפקא, ולרב דימי מנהרדעא השני עדיף, דשבשתא כיון דעל על, (וכמו שמצינו שיואב לא הרג את הנקבות של עמלק מפני שלמד "תמחה את זכר עמלק", ורצה להרוג את רבו משום "ארור עושה מלאכת ד' רמיה", וכתבי"ב "ארור מונע חרבו מדם, וי"א שהרגו).

כ"א: **בעלי אומנויות שקלקלו**- מלמד תינוקות, והנוטע כרמים למחצה, ושוחט, ומקוץ דם, וסופר העיר -לבלו, הרי הם כמותרין שלא יקלקלו, ואם קלקלו מסלקים אותם בלי התראה, וכן בכל פסידא דלא הדר.

לקיחת דבר שחבירו מחזר אחריו- מרחיקין מצודת הדג מן הדג שנתן בו דייג אחר עינו והכיר חורו, כמלוא ריצת הדג, והיינו פרסה, ואין מכאן ראיה שיכול לטעון דקא פסקת לחיותאי, דשאני הכא שנתן שם מזונות דבטוח ילכדנו ונמצא חבירו מזויק.

לרבי יהודה אין לחנווני לחלק לתינוקות קליות ואגוזים כדי להרגילים לבוא אצלו כשאבותיהם שולחים אותם לקנות, וחכמים מתירים.

אם אומן יכול לעכב שלא יהיה עוד אומן כמותו-

י"א שחייט או בורסקי או מלמד תינוקות או שאר בעלי אומנויות יכולים לעכב שלא להביא אומן נוסף שאינו מבני המבוי, אבל אם הוא מבני המבוי אינו יכול לעכב, ולכן יכול להעמיד ריחיים או לעשות חנות או מרחץ ליד של חבירו, וי"א שאף אם הוא מבני המבוי יכול לעכב שלא יעסוק באומנותו, ורב הונא בריה דרבי יהושע מסתפק אם יכול לעכב על בן העיר ממבוי אחר או שגם הוא נקרא כנונ.

כ"ב. ובמלמד תינוקות מודה רב הונא שאינו יכול לעכב, כדי שיהירו באומנותם שיראו זה מזה משום "קנאת סופרים תרבה חכמה".

ורוכלים מעיר אחרת יכולים לחזר בעיירות (תקנת עזרא כדי שיהיו תכשיטים מצויים לבנות ישראל), ומ"מ אינו יכול לקבוע חנות בעיר, אא"כ הוא צורבא מרבנן שהוא טרוד בנירסא ואין דרכו לחזר, וזה לפנים משורת הדין, וביום השוק יכולים לבוא מעיר אחרת למכור בשוק, כיון שגם הלקוחות מעיר אחרת, אבל לא יסתובבו למכור בעיר, ורב כהנא התיר למכור לאלו שהיו חייבים להם מעות, כדי חייהם, עד שיגבו את החוב.

ת"ח שבא למכור סחורתו מעכבים את האחרים עד שימכור. ורב דימי מנהרדעא רצו לברר אם הוא ת"ח, ושאלוהו אם פיל שבלע כפיפה מצרית סל של ערבה והקיאה דרך בית הרעי, בטל ממנו שם כלי דהוי ככלי גללים ואינו מקבל טומאה. ולא ידע, ולא הקדימוהו למכור, ואמר רב יוסף שהקב"ה לא ישאה מלהעניש, ומת רב אדא בר אבהו, ונתאוננו החכמים וכל אחד סבר שמחמתו מת, וכל מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסים אותו במחיצתו של הקב"ה. וסבר רב יוסף משמחמתו מת, ורב דימי סבר שמת מחמתו, ואב"י סבר שמת מחמת שהוא הקפיד על שאמר שעדיף ללמוד אצל רבא, ורבא סבר שמת מחמת שזולל בכבודו של רבא, ורנב"י סבר שמת מחמת שפעם אחת התאחר מלבוא אליו לפני השיעור, ומסתבר כדבריו.

הרחקת נזיקין -המשך

כ"ב: **בנית כותל סמוך לכותל חבירו**- הבא לבנות כותל סמוך לכותל חבירו, צריך לבנותו במרחק ד' אמות, וכן אם נפל הכותל שהיה בריחוק ד"א, צריך להרחיק את הכותל החדש ד"א, משום **שדריסת הרגל** מועילה לכותל כיון שיסוד הכותל מתחזק (ביאור רבא במותני'). ודין זה שייך בכותל גינה שכיון שאין דריסת הרגל בפנים צריך דריסת רגל בחוץ, או בכותל חצר בעיר חדשה שעדיין לא דרסו שם, אבל כותל חצר בעיר ישנה א"צ להרחיקו ד"א.

בנית כותל סמוך לחלונות חבירו- הבא לבנות כותל סמוך לחלונות של חבירו, צריך להרחיק ד"א מלמעלה כדי שלא יציץ לכיוון מטה ויראה בבית חבירו, ומלמטה כדי שלא ירעמוד על הכותל ויראה, ואם בא לבנות כנגד החלונות צריך להרחיק ד"א משום דריסת הרגל וכנ"ל (רבא), ואם בא לבנות מן הצד שרוחב הכותל מכון כנגד אורך הכותל הראשון, שאין בני אדם עוברים במקום קטן כזה מספיק להרחיק כמלוא רוחב חלון והיינו טפח, כדי שלא יאפיל, ואם בא לבנות משני צדדים של החלון זה כנגד זה צריך להרחיק ד"א. והגמ' דנה מה מועילה ההרחקה הנ"ל להגיבה את הכותל ד"א, והרי הוא מציץ, והגמ' מעמידה במדיר את כותלו שראש הכותל באלכסון כמדון לצד החלונות באופן שא"א לעמוד עליו.

בנית כותל ליד מרזב- הבא לבנות כותל ליד מזחילה של חבירו המונח לאורך הכותל צריך להרחיקו להרחיקו ד"א, כדי

שחבירו יוכל להעמיד סולם בשיפוע כדי לנקות את המזחילה מעפר וצרורות. ואיירי במזחילה שהתקרה משופעת -בולטת מכותל הבנין לתוך החצר, שיכול ללכת מתחת השיפוע, אבל בלאו הכי צריך להרחיק ד"א מחמת דריסת הרגל וכונ"ל.

הרחקת סולם משובך- הבא להעמיד סולם ליד שובך חבירו הנמצא בחצר חבירו סמוך לכותלו צריך להרחיקו ד"א, כדי שלא תקפוץ נמיה לשובך ותהרוג את היונים, ואף לרבי יוסי דס"ל שאדם רשאי לעשות בתוך שלו וא"צ להרחיק, הכא אסור לסמוך דכיון ששייך שהנמיה תקפוץ ברגע הנחת הסולם, וא"כ הוי ג'ריה דיליה -חיצים הבאים מגופו דמודה רבי יוסי שצריך הרחקה, ואע"פ שזה גרמא מ"מ גרמא בניזקין אסור ויכול חבירו לעכב כשבא להעמיד.

מה נחשב גירי דיליה- לרש"י הרבה מדיני הרחקות שהוזכרו במתני ג"כ אינם כרבי יוסי.

כ"ג. גרמא בניזקין אסור- אין למקזיז דם לשבת מתחת דקלים, אם ע"ז באים עורבים ומזיקים את הדקל. ואף אם החזיקו לעשות כך **אין חזקה לניזקין** והני מילי לאיסטניס, אבל לאדם רגיל הוי חזקה, וכדאיתא במתני' שהמחזיק בשובך הוי חזקה, ורק בנזק של עשן אין חזקה לניזקין.

הרחקת שובך - הבא לעשות שובך צריך להרחיקו מהעיר נ' אמה מפני שהיונים מפסידים את זרעוני הגינות, (ואע"פ שהעפות יותר וכדלהלן, מ"מ אינם אוכלות אלא עד נ' אמה), ומשדות אחרות לת"ק צריך להרחיק נ' אמה, ולר"י בית ד' כורין, כשיעור פריחת היונה בפעם אחת. והלוקח שדה עם שובך אפי' אם אין שכיבו אלא רובע קב הרי הוא בחזקתו.

פריסת מצודות ליונים- אין פורסים נשבים ליונים כדי שלא ילכדו בהם יונים, אלא במרחק ל' ריס –ד' מילין, ובישוב אפי' במרחק ק' מיל לא יפרוס, י"מ דהיינו ישוב כרמים שפורחים הרבה מכרם לכרם, וי"מ ישוב שובכים מפני שהיונים מדלגות משובך לשובך, ואיירי שהשובכים האחרים הם שלו או של כנעני או של הפקר שאינו לוכד יונים של אחרים.

טוענים לירוש וללוקח- הטוען שהקרקע שלו בירושה או בקנין והמוריש או המוכר החזיק ג' שנים, אינו צריך טענה, אבל בתם מחזיק אם אינו טוען שקנאה הרי אומר שאף אחד לא מחה בו, אינה חזקה. והקונה שדה עם שובך צריך הוא בחזקתו אפי' אינו רחוק אלא בית רובע, וכן הקונה חצר עם יזים וגזוזטראות הבולטים להר"י הרי זה בחזקתה אע"פ שכשבא לבנות צריך לכנסו לתוך שלו, (וצריכא דבזיזים וגזוזטראות י"ל שכנס לתוך שלו ומחלו לו, ובשובך י"ל שכיון שהוא יחיד פייסו או שמחל לו).

רוב וקרוב

כ"ג: רוב וקרוב- לרבי חנינא הכרעה על פי רוב עדיפה מהכרעה על פי קרוב, אע"פ שהכרעת קרוב ג"כ מדאורייתא, דכתיב "והייתה העיר הקרובה אל החלל", וכתיב "אחרי רבים להטות".

והא דמצינו **בעגלה ערופה** שהעיר הקרובה אל החלל צריכה להביא עגלה ערופה, איירי שאין עיר אחרת גדולה יותר, וכן איירי שהעיר יושבת בין ההרים שאין דרך רוצחים לבוא ממקומות אחרים לכאן, דאל"כ אזלינן בתר רובא דעלמא.

ניפול הנמצא-

אם הניפול נמצא בתוך נ' אמה לשובך, אם אין שובך בתוך נ' אמה הרי הוא של מוצאו.

ואם יש שובך בתוך נ' אמה הרי הוא של בעל השובך, ולרבי חנינא דס"ל שרוב עדיף מקרוב צ"ל דאיירי במדדה, דאינו יכול לדדות אלא נ' אמה ואם הלך יותר מנ' אמה הרי אינו בכלל מדדה אלא מפריח, והולכים בו אחרי רובא דעלמא, (אבל באינו מדדה ואין שובכים אחרים הרי הוא של בעל השובך אפי' אם הוא רחוק נ' אמה מן השובך).

רב ירמיה הסתפק מה הדין כשרגלו אחת מחוץ לנ' אמה, ועל שאלה זו הוציאוהו מביהמ"ד לפי שהיה מטריח עליהם.

ואם נמצא בין ב' שובכות הרי הוא של הקרוב, ולרבי חנינא שרוב עדיף מקרוב איירי ששניהם שווים, ואיירי שהגזול נמצא בשביל של כרמים, שאין הגזול מדדה אא"כ הוא רואה את קינו ומהאי טעמא ליכא נמי למימר שהוא מעלמא, אבל בלאו הכי אזלינן בתר רובא דעלמא.

כ"ד. דם שנמצא בפרוזדור בין כותלי בית הרחם מבחוץ הרי הוא טמא, שחזקתו שבא מן המקור, ואע"פ שדם העליה קרוב ודם העליה טהור. ורבי חייא אמר שחייבים עליו על ביאת מקדש ושורפים עליו את התרומה דהוי דין דאי.

רבא סבר שדין זה הוא אף אי נימא שקרוב עדיף מרוב, דכיון שדם המקור הוא מצוי דמיו רבים יותר ותדירים יותר אזלינן בתריה, וחוז בו רבא, והוכיח מרבי חייא שרוב עדיף מקרוב, ושרוב הוא דין דאורייתא, וכן הוכיח כדברי רבי זירא שאע"ג שדלתות המדינה נעולות אזלינן בתר רובא, והיינו בתשע חנויות שמוכרות בשר כשר ואחת מוכרת בשר טרף, שחתיכה שנמצאה הולכים אחר הרוב, אע"ג דליכא אלא חד רובא של אותה העיר, ואין לצרף לזה רוב טבחים שסביבות המדינה שהם ישראל, משום שדלתות המדינה נעולות, והכא נמי באשה ליכא אלא חד רובא ואזלינן בתר רובא.

חבית יין שצפה בנהר אם נמצאת כנגד עיר שרובה עכו"ם אסורה, ואם נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל לרב מותרת אפי' נמצאת סמוך לבית עכו"ם. ולשמואל אסורה, דשמוא התגלגלה מעיר אחרת. הגמ' אומרת שאין הכרח לומר שנחלקו בדין רוב וקרוב, ד"ל שלכו"ע רוב עדיף מקרוב, ונחלקו אם מסתבר שהתגלגלה בזרם הנהר החזק שבמרכזו, או שהיתה טובעת בעיקולך –מערבולות המטביעות את מה שמגיע לשם, ופשורי -מי הפשרת שלגים, המעכבים את מה שמגיע לשם.

המוצא חבית יין בכרם ערלה היין מותר בשתיה ואין חוששים שהוא ערלה, ואף אי קרוב עדיף מרוב, הכא אין דרך הגנב להצניע סמוך למקום הגניבה שמו ימצאוהו הבעלים, אמנם ענבים אסורים באכילה, דדרך להצניעים קרוב.

המוצא נודות יין אין גפנים של ישראל היין מותר בשתיה, ולרבי חנינא איירי שרוב שופכי היין לנודות הם ישראל, אמנם בנודות קטנים חוששים שהם של עוברי דרכים, אא"כ יש עמאם נודות גדולים, שאז י"ל שהניחום כדי להשוות את המשא.

הרחקת אילן מן העיר

כ"ד: שיעור ההרחקה- הבא ליטוע אילן צריך להרחיקו מן העיר כ"ה אמה, משם נוי העיר שיהיה מרחב פנוי לפניה, וחרוב ושקמה שענפיהם מרובים יש להרחיקם מן העיר נ' אמה, ולאבא שאול כל אילן סרק יש להרחיקו נ' אמה מפני שהוא גנאי לעיר.

ואף שרלבנן יש להשאיר סמוך לעיר אלף אמה מגרש ואלף אמה שדה, ואין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה, מתני' כר"א שמתיר לעשות שדה מגרש ש דה"ל שאין האיסור אלא בערי הלווים, ובכ"ה אמה הסמוכים לעיר אסור משום נוי העיר, או דמתני' כרבנן ואין האיסור אלא בזרעים, אבל אילנות מותר, ובכ"ה אמה הסמוכים לעיר אסור. וכבר מצינו חילוק בין אילן לזרעים, שקרפף יותר מבית סאתים שהוקף לזירה, אם נזרע רובו דינה כגינה שאין הקיפה לזיהה ואסור לטלטל בתוכו, ואם ניטע רובו דינו כחצר שלפני הבתים שהקיפה לזירה ומותר לטלטל בו.

אם צריך לשלם לבעל האילן-

אם האילן קדם לעיר צריך לקוצצו, אך נותנים לו דמים, ואין יכול בעל האילן לבקש שישלמו לו לפני שיקצוץ, משום ד"קדירה דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא" שכל אחד יסמוך על השני שישלם, ובעל האילן נו ח להשאירו, לפיכך יקוץ ויאה"כ יגבה מעותיו בב"ד.

ואם העיר קדמה צריך לקוצצו ואינו מקבל דמים, ואף שהנוטע אילן סמוך לבור צריך בעל הבור לשלם אף שהבור קדם, שאני הזיקא דרבים מהזיקא דיחיד.

ובספק מי קדם צריך לקוצצו ואין נותנים לו דמים. ואף שבבור אם יש ספק לא קוצצים, התם אם האילן קדם לא יקוץ ועל כן כשבא לקוץ צריך ואתה, אבל הכא כיון שאף כשנטע כדיו קוצצים ממילא אף בספק קוצצים, ולגבי הממוון עליו להביא ראיה.

הרחקת גורן-

הבא לעשות גורן קבוע צריך להרחיקו מן העיר נ' אמה כדי שלא יזיק שהמוץ שיוצא בזריה מזיק לבני העיר ומייבש את הזרעים, וכן הבא לעשות גורן בתוך שלו לא יעשה אא"כ יש לו נ' אמה לכל רוח, וכן ירחיק נ' אמה מנטיעות חבירו, ומנירו (-חרישה שחורשים בקיץ וממתינים מלזרוע עד החורף כדי שימותו שורשי העשבים) מפני שעושהו גלל שמרבה את הזבל יותר מדאי ושורף את הזרעים, ומדלועיו וקישואיו מפני שהאבקה מייבשתם.

אביי מבאר סיפא דמתני' שאם בא לעשות גורן שאינו קבוע, והיינו שאינו זורה ברכת, צריך להרחיקו מנטיעותיו של חבירו ומנירו בכדי שלא יזיק פחות מנ' אמה.

כ"ה. הרחקת דברים שיש להם ריח רע- מרחיקים נבילות קברות ובורסקי נ' אמה מהעיר, ואין עושים בורסקי אלא במזרח העיר מפני שבדרך כלל הרוח המזרחית חלשה ואינה מביאה את הריח לעיר. ולר"ע מותר גם בצפון ודרום, וצריך להרחיק נ' אמה, אבל במערב אסור מפני שהיא תדירה בהשראת השכינה, וכדלהלן.

מקום שכינה-

לרבי אבהו **שכינה במערב** ולכן נקרא "אוריה" בלשון לע"ז והיינו שהשכינה במערב ופניו למזרח נמצא המזרח אוירו, וי"מ שאוריה היינו מערב. וכן לרבי"ל שכינה במערב, וכדכתיב "וצבא השמים לך משתחיים", ולרב אחא בר יעקב אין משם ראיה, דשמא הם משתחיים למזרח והולכים לאחוריהם.

ולרב אושעיא **שכינה בכל מקום** (ששלוחי המקום מחזירים שליחותם לומר עשינו שליחותך למקום שמשם נשתלחו דאף שם השכינה שרייה), וכן ס"ל לרבי ישמעאל (דכתיב "ומלאך אחר יוצא לקראתו"). ורב ששת (שהיה מאור עיניים ואמרו לשמשו שיעמידו להתפלל לכל צד, חוץ ממזרח שאע"פ שגם שם יש שכינה, מ"מ עובדי ע"ז מתפללים לשם).

יערוף כמטר לקחי וכו' הגמ' דורשת פסוק זה על ד' רוחות שכמו שא"א לעולם בלא רוחות, כך א"א לעולם בלא תורה.

רוחות - ד' רוחות מנשבות בכל יום, ורוח צפונית מנשבת עם כולם, ואלמלא כן אין העולם יכול להתקיים, ורוח דרומית קשה מכולם, ואלמלא מלאך מעמידה היתה מחריבה את כל העולם. רוח מערבית באה מעורפו של עולם י"מ מחווקו של עולם, וי"מ מאחוריו של עולם, רוח צפונית מזוילה את הזהב מפני שמחממת ומביאה שרב ומגיע רעבון לעולם. רוח מזרחית מסערת את כל העולם והיינו כשהיא באה לפרוענות, אבל בסתמא היא נוחה מכל הרוחות. רוח דרומית מביאה מטר ומגדלת עשבים, ומיום שחרב ביהמ"ק לא באו גשמים מרוח דרומית (ואין הגשמים יורדים מאוצר טוב), וכשהמטר יורד בועף הוא בא מרוח מזרחית.

כ"ה: סדר מהלך החמה בעולם- לר"א העולם כאכסדרא שאינו מוקף בצד צפון, וכשהחמה מגיעה לצפון מערב היא נכפפת ועולה מעל הרקיע ומהלכת ברוח צפונית. ולרבי יהושע העולם מוקף מכל צידיו כקובה, והולכת ממזרח לדרום ומדרום למערב וממערב לצפון וכשהחמה מגיעה לצפון מערב היא מקיפה וחוזרת מאחורי הכיפה דרך חלון, שמהלך החמה ביום הוא דרך דרום אפי' ביום קצר, ובלילה דרך צפון אפי' בלילה קצר, ומזרח ומערב לפעמים החמה מסבבתן בלילה, כשהימים קצרים, והחמה יוצאת מצפון מזרח ושוקעת בצפון מערב, ולפעמים מהלכתן ביום, כשהימים ארוכים, יוצאת בדרום מזרח ושוקעת בדרום מערב, ומהלכת בלילה ג' רוחות, דכתיב "הולך אל דרום וכו' ".

הרוצה שיחכים ירדים, והרוצה שיעשיר לרב יצחק יצפין, ולרבי"ל ירדים, והיינו שיצדד אצדווי מעט לצד דרום, דהא ס"ל ששכינה במערב. ובבל שהיא לצפונה של א"י יתפללו לצד דרום לצד ירושלים, דכתיב "התפללו אליך דרך ארצם".

שיטת רבי יוסי בחרדל ודבורים נתבארה לעיל י"ח: .

הרחקת אילן מבור

שיעור ההרחקה- הבא ליטוע אילן צריך להרחיקו מבורו של חבירו כ"ה אמה, וחרוב ושקמה ששורשיהם מרובים יש להרחיקם נ' אמה, והרחקות אלו הם בין אם האילן גבוה מהבור שאז השורשים יורדים למטה ומזיקים לבור, בין אם הוא נמוך מהבור שאז השורשים מרפים את הקרקעית של הבור, ובין אם הם באותו גובה.

אם צריך לשלם- אילן גבוה הסמוכים יותר מהשיעור הנ"ל, אם הבור קדם יקצוץ את האילן וישלם עבורו דכיון שנטע ברשות, ואין האילן מזיק אלא אחרי זמן מרובה. לא חיביבוהו חכמים לקוץ בלא דמים, בשביל הזיקא דיחיד, ואם האילן קדם או שיש ספק מי קדם לא יקצוץ.

שיטת רבי יוסי בהרחקת ניזקין שאף כשהבור קדם לא יקצוץ, שזה חופר בתוך שלו, וזה נוטע בתוך שלו. והלכה כרבי יוסי שעל הניזק להרחיק את עצמו. ומודה רבי יוסי שאם הוא מזיק **בגירי דיליה** צריך להרחיקו, וכגון אדם שגר בעליה ונטל ידיו ונפלים המים מידו ממש על התחתון, (אבל אי פסקי והדר נפלי לא הוי גרייה דיליה). ועל כן **כותשי שושמטין שהבית מתנווד מכח הכאתם** צריכים להתרחק מן הבית, כפי השיעור שהמסכה שעל הכד המונח על החומה מתנווד.

כ"ו. חיוב במזיק ע"י זיקא-

המנפץ פשתן והנעורת עפה ומזיקה, לרבינא לא חשיב גרייה דיליה כיון שהרוח היא מעיפה את הנעורת, ואף שהמזיק ע"י גץ שיצא מתחת הפטיש חייב אע"פ שהרוח מוליכתו, שאני התם שהוא מעוניין יצא החוצה כדי שלא ישרוף את ביתו. ולמרימר המנפץ חייב, וכמו שמצינו לגבי שבת שהזורה ורוח מסייעתו חייב, ורבינא ס"ל דשאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל בניזקין גרמא פטור, ומרימר ס"ל דמ"מ גרמא בניזקין אסור.

הרחקת אילן משדה חבירו

שיעור ההרחקה - הבא ליטוע גפנים (נקט הכא גפנים לומר שאין איסור כלאים אם יש גדר באמצע. רש"י), או שאר אילנות צריך להרחיקם משדה חבירו בין שדה לבן בין שדה אילן ד' אמות, כדי עבודת הכרם שכשיחרוש לא יצטרך להכנס לשדה חבירו, והני מילי בארץ ישראל, אבל בבבל שמהרשתם קצרה די בב' אמות, וכן באילן הסמוך לאילן או גפן הסמוך לגפן, אבל הבא ליטוע אילן ליד גפנים צריך להרחיקם יותר, מפני שהציפורים יושבות על העצים ומזיקות את הענבים, (ורבא בר רב חנן לא רצה לקצוץ בעצמו משום שאסור לקצוץ דקל שעושה קב פירות, ורבי חנינא אמר שבנו מת בגלל שקצץ תאנה, ואמר לרב יוסף שהוא יקצוץ).

ואם יש גדר כל אחד יכול לסמוך אילנו לגדר, ואם השורשים יוצאים לשדה חבירו רשאי בעל השדה שיצאו לתוכה השורשים לקוצצם עד עומק ג' טפחים כדי שלא יעכבו את המחרישה, ואם בעל השדה חופר בור שיח ומערה יכול לקצוץ את השורשים כפי הנצרך לחפירת הבור, והעצים שלו.

כ"ו: **קציצת שורשי אילן של אחר** - רב הונא בריה דרבי יהושע קצץ את שורשי הדקלים שהיו לרב פפא בסמוך לשדהו, ואמר שעושה כך מפני שבא לחפור שם, ואמר לו רב הונא שמיציר של ייחיד שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו, וכן היה יכול לומר לו שמחוץ לט"ז אמה אינו יכול לקצוץ שאע"פ שהשורשים מתפשטים כ"ה אמה, אינם יונקים אלא בט"ז אמה. רש"י.

שיעור יניקת שורשי אילן ונ"מ לכמה דינים

שיעור היניקה לדין מעילה בהקדש - שורשי אילן של הדיוט שנכנסו לתוך קרקע של הקדש, או של הקדש שנכנסים לשל הדיוט, אף שאסור להנות מהם מדרבנן, אין בהם מעילה אם נהנה. הגמ' רוצה לפשוט מהירשא שהשורשים שנכנסים לרשות חבירו הם של בעל האילן ולא של בעל הקרקע, והגמ' אומרת דא"כ בסיפא מבואר שהם של בעל הקרקע, ועסקינן בגידולים הבאים לאחר מכאן וסבר שאין מעילה בגידולים, ולרבינא לא קשיא מפני שיש חילוק בין תוך ט"ז אמה דאולינ בתר אילן, לחוץ מט"ז אמה. שאם יצאו ט"ז אמה לתוך של הדיוט אין מועילן בהם.

שיעור היניקה לדין ביכורים - אילן הנמצא בתוך ט"ז אמה למיצר, לעולא גזלן הוא מפני שיונק משדה חבירו, ואין מביאים מומנו ביכורים דבעינן "אשר תביא מארצך". ולרב דימי כך סובר גם רי"ח (כ"ז:), ולרבינ ריו"ח סובר שבין אילן הסמוך למיצר ובין אילן הנוטה לרשות חבירו מביא ביכורים וקורא, שע"מ כן הנחיל יהושע את הארץ שהתנה עמכם שלא יקפידו על כך.

אף לעולא יש שורשים עד כ"ה אמה, ומ"מ אינם מכחישים בקרקע אלא ט"ז אמה (כ"ז:).

שיעור היניקה לדין חרישה בערב שביעית-

עשר נטיעות המפוזרות בבית סאה לאורכו ולרוחבו בשוה מותר לחרוש עבורם עד ר"ה של שביעית. מפני שהם צריכים את כל הבית סאה, והלכה לנשנה מסיני היא. ובית סאה הוא המישים אמה על המישים אמה, ולפי החשבון יוצא שלכל אילן יש מאתים וחמישים אמות מרובעות, וזה דלא כדברי עולא שאילן יונק ט"ז אמה לכל רוח, והיינו ל"ב אמה על ל"ב אמה, שזה יוצא אלף וכו"ד.

כ"ז. ג' אילנות גדולים היונקים יותר מנטיעות, ומפוזרים בבית סאה לאורכו ולרוחבו בשוה, אף שהם של ג' בני אדם נחשבים שדה אילן שמותר לחרוש את כל הבית סאה בשבילם בערב שביעית עד עצרת, דאילו שדה לבן מותר רק עד הפסח, ואם הם מפוזרים יותר אין חורשים מפסח עד עצרת אלא תחת האילן וחוצה לו כמלוא אורה וסלו, ולפי שיעור זה לכל אילן יש שמונה מאות ושלושים ושלוושה ושליש אמה, ודלא כעולא, ואין לומר דלא דק, דהא הוי קולא לפוטרו מביכורים. הגמ' מבארת ששיעורו של עולא הוא בעיגול, וריבוע של אלף וכו"ד אמר יוצא יתרה שבע מאות ששיים ושמונה בעיגול (שהיי המרובע) יתר על העיגול רביע), ונמצא שעולא הוסיף חצי אמה שההפרש הוא ס"ה אמות מרובעות, שהם חצי אמה על ק"ל אמה, שהם מקיפים את הלי"ב אמה על הלי"ב אמה, ונמצא יניקת האילן ט"ז וחצי אמה. ולא דק לחומר'א, ואמנם כיון ששיעורו של עולא הוא בעיגול שיעור ההפרש הוא שני שלישי אמה, ולא דקדקה הגמ' בזה, ויש גורסים תרי תלית.

שיעור היניקה לדין ביכורים בלוקח אילן - לעולא שאילן הסמוך למיצר ט"ז אמה אינו מביא ביכורים, הא דתניא שהקונה אילן וקרקעו מביא ביכורים וקורא, איירי בקנאו עם ט"ז אמה שסביביו. ואם קנה ג' אילנות קנה עמם קרקע בשיעור זה, ומביא וקורא, ובב' אילנות מביא ואינו קורא ולר"מ קנה קרקע ומביא וקורא.

והא דתניא שקרקע כל שהוא חייבת בביכורים איירי בחיטים, (וכן קרקע כל שהוא חייבת בפאה, וכותבים עליה פרזבול, וקונים מטלטלין אגב קרקע זז שאם קנה את הקרקע בכסף שטר או חזקה, קונה אף את המטלטלין אע"פ ש‏מטלטלין אינם נקנים בכסף אלא במשיכה. ואין לגרום ובידוי שאין וידוי אלא במעשר ואינו תלוי בקרקע).

פרזבול הוא תקנת הלל שלא ינעמו מלהלוות מפני השביעית, ויעברו על "השטר לך וכו' ". וגופו של פרזבול הוא "מוסרינן לכם פלוני ופלוני הדיינים שכל חוב שיש לי שאבננו כל זמן שארצה". ומוקמינן לה בשביעית בזמן הזה שהיא דרבנן. ולא תיקן הלל פרזבול אלא כשיש ללווה קרקע, דלווה בלא קרקע לא שכיחא.

כ"ז: **יניקת אילן שמקצתו בארץ ומקצתו בחו"ל** - רבי טבל וחולין מעורבים זה בזה ואין סומכין על הבירה לומר שרק אלו הגדלים לצד הארץ חייבים, ולרשב"ג הולכים לפי מקום הגידול, ונחלקו אם יש ברירה. ולעולא שהאילן יונק ט"ז אמה, וא"כ אף אילן שכולו בחו"ל והוא בתוך ט"ז אמה הוא יונק מא"י, צ"ל דאיירי שיש הפסק צונמא בין השורשים שבא"י לשורשים שבחו"ל, וטעמא דרבי משום שמעל הקרקע הגזע חוזר ונעשה אחד, ונחלקו אם גם היניקה מתערבת או לא.

קציצת ענפי אילן

קציצת ענפים הנוטים לשדה חבירו - אילן שענפיו נוטים לשדה חבירו, יכול בעל השדה לקצוץ מלא המרדע ע"ג המחרישה שלא יעכבוהו להוליך מחרשתו שם, ובחרוב ובשקמה שצילם מרובה ומזיקים לשדה יכול לקצוץ כל מה שנוטה לשדהו, ולאבא שאול ה"ה בכל אילן סרק, ובנוטה לתוך בית השלחן כל אילן יקצוץ כדי מה שנוטה מפני שהצל מזיק לבית השלחן.

קציצת ענפים הנוטים לרה"ר - אילן הנוטה לרה"ר, לת"ק קוצץ את הענפים התחתונים כשיעור שיוכל לעבור שם גמל ורוכבו. לר"ל דין זה הוא לרה"א הסובר שמותר לעשות חלל תחת רה"ר אם יכולה עכשיו להלך שם עגלה טעונה אבנים אע"פ שיתכן שתתליע אח"כ, ולריו"ח אף לרבנן שאין עושין חלל תחת רה"ר היינו שמא הכיסוי יתליע ולא ידע מכך, אבל כאן יכול לקצוץ כל ענף שיעגל.

לרבי יהודה די בשיעור שגמל טעון פשתן או חבילי זמורות יעבור שם, ואם יצטרך לעבור שם גמל ורוכבו יכול להתכופף.

לרבי שמעון יקצוץ כל מה שנוטה לרה"ר מפני אהל הטומאה ש-שמא יפול כזית מת מתחת האילן ויאהילו הענפים על עוברי הדרכים ויטמאום, ואין החשש שמא יזרוק לשם עורב טומאה, דא"כ סגי בדיחלולי בעלמא -לחתוך ענף אחד מכל שני ענפים, כדי שהטומאה לא תיעצר שם.

חזקת הבתים

חזקה בקרקעות

המחזיק במטלטלין, ובא אדם אחר וטוען שהם שלו, המוציא מחבירו עליו הראיה, ובאלו דברים משאירים את המומן ביד המוחזק, אע"פ שלפני כן זה היה של האדם הטוען לבעלות במטלטלין אלו. לעומת זה בקרקע אין המחזיק בקרקע זוכה בה אם בא אדם אחר וטוען שהיא היתה שלו, אלא כל המוקדם בבעלות בקרקע (מרא קמא) יכול להוציא אותה מיד המחזיק בה כעת, ורק כאשר אדם מחזיק בקרקע ג' שנים, ויש עדים על כך, הוא נאמן לטעון שהוא קנה אותה מהמרא קמא, אף שאין בידו שטר מכירה המוכיח טענה זו.

בפרק זה יבואר אלו דברים צריכים חזקה ג' שנים שלימות, ובאלו דברים מספיק פחות, מה מקור או טעם הדין של חזקת ג' שנים, האם ג' השנים צריכים להיות רצופות, והאם צריך עדים גם על הלילות, איזה טענת בעלות צריך המחזיק כדי שהחזקה תועיל, איזה טענה של המרא קמא מועילה כנגד המחזיק, מה נחשב מחאה כדי לבטל את החזקה, האם כמה אנשים שהחזיקו בקרקע מצטרפים לג' שנים, למי אין חזקה כלפי המרא קמא מפני שאי ראה מהחזקתו שהוא החזיק בה כבעלים, ועוד מדיני חזקה.

עוד יבואר בפרק זה דיני מעשה קנין של חזקה בקרקעות, דיני חזקת תשמישין, ועוד דינים.

כ"ח. אלו דברים צריכים חזקה ג' שנים שלימות - בתים בורות שיחין ומערות מערות שובכות מרחצאות ובית הבד, ובית השלחין שעושה פירות תדיר בגלל ההשקיה, והעבדים, וכל דבר שהוא עושה פירות תדיר, כל אלו צריכים חזקה ג' שנים, ובעינן באלו חזקה מיום ליום בדעינן שיחויק ג' שנים בכל הראוי לצאת ממנה באותם שנים. ואם החזיק בהם ג' שנים שלימות, וערערו הבעלים הראשונים, והמחזיק טוען שקנאה ואבד שטרו מועילה החזקה.

חזקת שדה הבעל - שדה הבעל הגדילה ממי הגשמים ואינה עושה פירות אלא פעם אחת בשנה, לרבי ישמעאל אם החזיק ג' חודשים בסוף שנה ראשונה (ויש הממהרים לזווע אוז), וג' חודשים בתחילת שנה שלישית, וז"ל חודש בשנה האמצעית, הוי חזקה שאין הוא רואה את חבירו וזו"ת שדהו ואלא פרי העשוי לשנה שלימה

ושותק. ולר"ע מספיק חודש בסוף ראשונה וחודש בתחילת שלישית וי"ב חודש בשניה.

חזקת שדה אילן - שדה אילן שפירותיה נלקטים לפרקים (ולא בפעם אחת כשדה לבן) א"צ ג' שנים, ואם כנס את תבואתו – יין, ומטק את זיתיו, וכנס את קייצו – תאנים, שעשאן קציעות והכניסם לבית, הוי חזקה כאילו הן ג' שנים.

מקור דין חזקת ג' שנים

לפותא משור המועד-

הולכי אושא אמרו שחזקת ג' שנים לומדים משור, שכמו ששור ע"י ג' נגיחות נהפך מתם למועד, כך ע"י ג' שנים יצאה הקרקע מרשות מוכר לרשות לוקח.

ואף ששור אינו חייב נזק שלם עד **נגיחה רביעית**, אין הטעם משום שאינו מועד אלא בנגיחה רביעית, דבשלישית נעשה מועד אלא שאין לו על מה לשלם.

כ"ח: ומ"מ **חזקה שאין עמה טענה** שאינו טוען שקנאה, אלא שלא אמר לו אדם דבר מעולם, אינה חזקה, דמה שאחר ג' שנים הקרקע ברשות המחזיק הטעם הוא דשמא טענתו שקנאה נכונה, ואז חזקת ג' שנים מעמידה את הקרקע ברשותו, אבל אם הוא לא טוען למה שאנחנו נטען עבורו.

ומ"מ **מחאה שלא בפניו** אלא אמר בפני עדים דעו שפלוני מחזיק בקרקע שלי בגזילה, הוי מחאה, ואע"פ שבשור בעינן "והועד בבעליו" וההעדא שהיא התראה לשמור שורו, היא כמו מחאה שהיא התראה לשמור את השטר והראיה, יש לחלק, שההעדאה באה לחייבו ממון ולכן צריך בפניו כדי שיוכל להכחיש או להזים את העדים, אבל מחאה אינה אלא כדי שישמור את השטר, וזה מועיל אפי' שלא בפניו, הכא חברא חברא אית ליה עד שגיגע הדבר לאונזיו, וזוהר בשטרו.

ואף לר"מ שמחייב **בקירב נגיחותיו**, לא מהני חזקה ע"י שיאכל ג"פ ביום אחד ג' תאנים שכל אחת התבשלה אחרי הקודמת, דבנגיחה כל נגיחה נפרדת מהנגיחה הקודמת, וכאן ג"כ צריך שהפרי השני לא יהיה בזמן אכילת הפרי הראשון, ואף בצלף שאכלו ג' ימים התי תחילת הפרי היתה כבר ביום הראשון. ואכילת אספתים שהם מגזוזים אותו ג' פעמים בל' ימים אינה מועילה, לפי שאכלה לפני שנגמר גידולה, ואם אכלה ג' חודשים שקערה כל חודש וזרע אחרת, לפי הטעם של הולכי אושא צריך להועיל לחזקה, וא"כ הולכי אושא היינו רבי ישמעאל שאמר שבשדה האילן אם כנס תבואתו ומטק זיתיו וכנס קיצו הוי חזקה כמו ג' שנים.

לפותא מאזהרת הנביא - אין לומר שטעם חזקת ג' שנים הוא ממה שאמר ירמיה הנביא "שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום" והיה זה בשנה עשירית למלכות דצקיהו, והזהירים על אחת עשרה -לכתוב שטרות ולהתתים עדים, כיון שיגלו בשנה האחת עשרה ולא יספיקו להחזיק ג' שנים אלא שנתיים, דדילמא שנה אחת הוי חזקה, ועצה טובה קמ"ל שיהא שטרו מוכן לראיה ולא יצטרך את העדים, כמו שמה ששלח ירמיה לאותם שגלו עם יכניה "א שנה לפני גלות דצקיהו" **בנו בתים ושוב ונטעו גנות ואכלו את פריים** כיון שלא תצאו משם אלא אחרי שבעים שנה, היה זה עצה טובה, וכן יעץ להם "נתנתם בכלי חרס למען יעמדו ימים רבים", וא"כ אין מכאן ראיה שחזקה היינו ג' שנים.

כ"ט. ואין לומר שצריך ג' שנים משום שאדם **מוחל** על פירות קרקעו לאדם האוכלם עד ג' שנים, דא"כ תחזור הקרקע ולא הפירות שהיי מחל עליהם הבעלים, ורב נחמן אמר שצריך להחזיר גם את הפירות.

ע"כ פירוש רש"י זצ"ל, מכאן ואילך פירוש רשב"ם.

ואין לומר שעד ג' שנים אין אדם **מקפיד** על הירידה לקרקע ללא רשותו (אמנם על הפירות אינו מוחל), אבל אם שילש באיוולתו ושותק ולא מיחה ודאי מכרו לו, דא"כ לפי זה משפחת בר אלישיב שמקפידים אפי' על מעבר בקרקע שלהם, הוי חזקה מיד, וא"כ נתת דברך לשיעורים.

אלא טעם חזקת ג' שנים משום שבזמן זה נזהר בשמירת השטר אבל אחרי ג' שנים אינו נזהר לשמור שטרו, אא"כ השני מחה על החזקתו בקרקע. ואמנם גם מחאה שלא בפניו מועילה, ואינו יכול לטעון שלא נזהר בשטר כיון שלא שמע על המחאה, דחברא חברא אית ליה וכו'.

ג' שנים רצופות

כפי שנתבאר לעיל בכדי לזכות בקרקע כנגד מרא קמא שטוען שהיא שלו, צריך להחזיק בה ג' שנים, ולהלן יבואר האם צריך ג' שנים רצופות, והאם צריך עדים גם על הלילות.

מלבד מה שצריך ג' שנים מיום ליום ולא מקוטעות, צריך שאותם הימים יהיו רצופים ולא מפוזרים, דא"כ יטען הבעלים הראשונים שבזמן שלא השתמש גילה דעתו שהקרקע אינה שלו, ולכן לא מוחה.

ואמנם במקום שיש שנוהגים לזרוע שנה ולהוביר שנה כדי שלא להכחיש את הקרקע הוי חזקה דהא אחזיק כדמחזיק אינשי, ואמנם שנה שהובירה אינה עולה לחשבון ג' שני חזקה, וצריך לשמור שטרו יותר מג' שנים, ואין הבעלים הראשונים יכול לטעון שלא מוחה מפני שראה את השדה ריקנית, כי יטען המחזיק שאע"פ שלא זרעה היה עושה בה ניר שלאחר הקציר, והיה עליו להבין שלא זרעה משום שלא היה משתלם לו לשכור שומר של שדה אחת שהיא עומדת בין שדות בורות כמותה, או שכדי שתעשה יותר בשנה הבאה.

אם צריך עדים גם על הלילות-

המחזיק בבתים צריך עדות גם על הלילות (אבל בשדה וכדו' א"צ, מפני שאין דרך לעשות בהם מלאכה בלילה), ואין הבעלים הראשונים יכול לטעון שלא מוחה מחמת שראה שאינו דר בה בלילה, ובה גילה דעתו שהיא אינה שלו, דאייירי כגון שיעידו השכנים גם על הלילות, או שהעדים שכרו את היתד ומעידים שדרו שם ביום ובלילה, ואייירי שכסף השכירות אצלם והנדון הוא למי צריכים לשלם, דאל"כ הוו נוגעים בעדותם, משום שצריכים לשלם לבעלים הקודמים.

למור זוטרא אם הבעלים רוצה עדים גם על הלילות וטוען טענת ברי שלא היה דר שם בלילות **טענתו טענה** אבל אנתנו לא טוענים לו, ופשיטא ליה למור זוטרא שאע"פ שצריך ג' שנים רצופות, א"צ להביא עדים שיעידו בפירוש על הימים והלילות, דבסתם אמרינן שהיה דר גם בלילות, ורק אם טוען המערער ברי שלא היה דר בה בלילות, צריך להביא עדים להכחישו.

כ"ט: ומודה מור זוטרא שאם הוא **רוכל המחזר בעיירות** ב"ד טוענים עבורו. **לרשב"ם** איירי שהמערער הוא רוכל, ובאופן זה מודה מר זוטרא שצריך להביא עדים על כל הימים והלילות אף אם אינו טוען זאת, דדילמא המחזיק החזיק בבית כיון שהבעלים לא מצוי בעיר, וכשהזר לעיר יצא מהבית, והבעלים לא ידע ולכן לא מוחה.

וחנויות העשויות לשימוש רק ביום א"צ עדים גם על הלילה מפני שאין דירתם אלא ביום.

שניים שהחזיקו לסירוגין- שניים שהחזיקו ו' שנים לסירוגין בשפחה, כדי שלא יהיה חזקה לאחד על השני, אינה חזקה גם כלפי הבעלים הראשונים, אא"כ כתבו עיטדא שטר חלוקה בעדים, דקלא אית ליה ולכן אינו יכול לטעון שלא מוחה משום שהחזיקו לסירוגין, שהרי השטר מוכיח שמחזיקים בדילוג מחמת החלוקה, והוי חזקה אחרי ג' שנים בשניהם יחד. וי"מ שכיון שיש לשטר קול הוי חזקה מיד, דהוי כמו שמכור את הקרקע בפניו ולא מיהה, וי"מ דהוי חזקה אחרי ו' שנים, והרשב"ם דוחה ב' פירושים אלו.

מחזיק שאכל יבול כל השדה חוץ מבית רובע קנה את השדה חוץ מאותו בית רובע, ואם אותו בית רובע אינו בר זריעה, לרב הונא בריה דרבי יהושע קנאו אגב שאר הקרקע, ורב ביבי בר אביי סובר שהיה קנאו עם שיעמיד שם בהמות וישטט שם פירות, לרב שקונים עומד.

חזקה שיש עליה ערער

אם הבעלים הראשונים טוען שהיה גר בשכוני גוואי
בחדרים הפנימיים והיה עובר דרך החדרים החיצוניים, ולכן לא מוחה, לרב נחמן צריך המחזיק לברר שהחזיק כדין, כמו שהלוקח בשטר צריך ראייה שהשטר נעשה כדין אם המוכר מערער על השטר, וכן בכל חזקת ג' שנים שהמחזיק צריך להביא ראייה. ולרבא המוציא מחבירו עליו הראייה, והמוכר הוא המוציא שהרי הלוקח מוחזק, ואין לחוש שהמערער היה גר שם כיון שלא שמענו זאת בלתי היום. והלכה כרב נחמן.

ל. האומר לחבירו כל נכסי **דבי בר סיסין** מזבנינא לך, וטוען שקרקע שנקראת "דבי בר סיסין" לא קנאה מבר סיסין אלא כך שמה וירושנה היא לו מאבותיו, לרב נחמן הרי היא של הלוקח, שכיון שהיא נקראת דבי בר סיסין וגראייה הדברים שנקראת כך לפי שקנאה מבר סיסין, ולכן על המוכר להביא ראייה שלא קנאה מבר סיסין, ואם יביא ראייה היתה הקרקע המוכר, דפשיטא שלא מכר לו אלא קרקעות שקנה מבר סיסין. ולרבא גם בזה המוציא מחבירו עליו הראייה, דאייירי שהלוקח מוחזק בקרקע זו. והלכה כרב נחמן.

אדם שהחזיק בקרקע ג' שנים וטוען המערער **בשוקי בראי הוא'** כמקום רחוק שאין השיירות מצויות, ולכן לא ידע שהחזיק ולא מוחה, וטוען המחזיק שיש לו עדים שהמערער היה כאן ל' יום בכל שנה, וטוען המערער בשוקיא הוה טרידנא למכור ולקנות ולא ידע שהוא דר בביתו, ויש לו בית אחו שהיה מתאכסן שם, לא הוי חזקה. וי"מ שהיה טרוד בשוק ולא היה לו זמן למחות, והרשב"ם דוחה פירוש זה. וכתב הרשב"ם שדין זה הוא כשהיה במדינה אחרת, או באותה מדינה בשעת חירום, אבל במקום שהשיירות מצויות הוי חזקה, דכמו שמחאה שלא בפניו הוי מחאה דחבאי חברא אית ליה, כמו כן אמרו לו שאדם מחזיק בקרקע שלו.

חזקה בטענה שהמוכר קנאה מהמערער

המחזיק בקרקע בטענה שקנאה מפלוני, שאמר לו שקנאה מהמערער כיון שהוא מודה שהמערער היה בעלים, והמחזיק לא קנאה ממנו, אינו בעל דין.

ואפי' **אם החזיק בה ג' שנים** מוציאין אותה מידו דהוי חזקה שאין עמה טענה, ויחזור ויתבע את מעותיו מהמוכר אע"פ שאין עדים למערער, ואין המחזיק נאמן במיגו שהיה יכול לומר שקנאה מהמערער, דאף שנאמין לו ע"י המיגו וקנאה ממי שמכרה לו, עדיין אין אנו יודעים שהיה של המוכר (על פי הרא"ש), וכיון שהוא מודה שהיתה של המערער ושאינו יודע שמכרה או שהחזיק בה המוכר, הודאת בע"ד כמאה עדים.

ואם המחזיק טוען שהמכירה היתה בפניו או שראה שהמוכר החזיק בשדה אפי' יום אחד, לשיטת הרשב"ם נאמן במיגו דאי בעי אמר מנך קניתי.

חזקה בטענה שהמערער ידע מהמכירה

ל: המחזיק בקרקע ג' שנים וטוען שקנאה מפלוני, **ומביא עדים שנמלך במערער** שאמר לו לקנות את השדה, יכול המערער לטעון שהראשון גזלן, ואמר לו לקנותה כי נח לו יותר להתעסק עם הלוקח ולהוציאה ממנו בדין. ואף אם החזיק בה ג' שנים בלא מחאה אינה חזקה, דהוי חזקה שאין עמה טענה, שאף אם נאמניו שקנאה מהמוכר הוי כיש לו שטר על כך, וכיון שאין ראייה שהיא של המוכר א"כ אינה של הלוקח. לפירוש הרשב"ם איירי שאין למחזיק עדים שהמוכר החזיק בקרקע, שאם החזיק בה אפי' יום אחד טוענים ללוקח.

ודין זה אינו רק לשיטת אדמו"ר **השמערער על שדה שהוא חתום על מכירתה** יכול לטעון שחתם מפני שנח לו יותר להתעסק בדין עם הלוקח, אלא אפי' לרבנן (והכי קיימא לן) דס"ל שהמערער איבד את זכותו, הכא שאני שלא עשה מעשה אלא דיבורא בעלמא, ועביד איניש דמיקרי ואמור.

ואם טוען המחזיק **השמערער ביקש ממנו לפני הקניה שיקנה עבורו שדה זו**, יכול המערער לטעון שהיה מעונין לקנותה אע"פ שהיא שלו כדי שלא לעמוד בדין ומחלוקת. ור"ח מפרש "איבן דינא" ששילם כדי לקנות את המריבה ולא לריב, אע"פ שהקרקע שלו.

מחזיק שטען שהחזיק בקרקע "שני חזקה" ולא שמר יותר את שטרו, **והמערער טוען שיש לו שטר שקנאה מהמוכר הזה לפני ד' שנים** והוא לא מכרה לו וממילא הוי חזקה שאין עמה טענה, יכול הלוקח לטעון שכונתו היתה ליותר מג' שנים ויש לו על זה עדים, ולא חשיב חזון וטוען, אף צריך לייחזק ג' שנים לפני אותו שטר, דאל"כ מכירת השדה אין לך מחאה גדולה מזו, והיה עליו להזהר בשטר עד שיוציא את השטר מיד השני ויקרענו. ור"א שא"צ עדים אלא על ג' שנים אחרתונים, ואינו נראה.

חזקה נגד עדים שהקרקע של אבותיו, ודין חוזר וטוען

ל"א. אדם שהחזיק בקרקע עם עדים, וטוען שהיא ירושה לו מאבותיו, והשני מביא עדים שהקרקע היתה של אבותיו, לרבה נאמן המחזיק במיגו שיכל לומר מנך קניתי, ולאביי לא אמרינן מיגו במקום עדים, ואינו זוכה מכח החזקה, שהרי אין עמה טענה כי אם טענת שקר, והודה רבה לדברי אביי.

ואם חזר וטען שבאמת היא של אבותיו של השני וקנאה מהם, וכונתו היתה שהוא סומך על קרקע זו כאילו ירשה מאבותיו לפי שהחזיק בה בשופי ובעדים, לנהרדעי אינו חוזר וטוען, ולעולא חוזר וטוען היכא דאינו סותר דבריו הראשונים לגמרי.

אך אם מעיקרא אמר של אבותי ולא של אבותיך אינו חוזר וטוען, שהרי סותר לגמרי דבריו הראשונים. וכן אם טען את הטענה השניה אחרי שיצא מב"ד אינו נאמן כיון שמכחיש קצת את דבריו הראשונים, מפני שחביריו יעצו לו לטעון כך, ור"י מסתפק מה הדין כשיצא מב"ד וחזר, אם חוזר וטוען או לא.

ואם טען אבותי קנאוה מאבותיך נאמן אף לנהרדעי מפני שאינו עוקר דבריו הראשונים כלל, וזכה בה המחזיק במיגו שהיה יכול לטעון שקנאה ממנו, וכתב הרשב"ם ש"אצ להביא עדים שאביו החזיק בה אפי' יום אחד, אמנם סתם וירש צריך ראייה שאביו החזיק בה יום אחד.

וכן אם הטענה הראשונה היתה מוחוץ לבי"ד אין בזה משום חוזר וטוען אפי' אם עוקר טענותיו הראשונות לגמרי, דעביד איניש שאינו מגלה טענותיו אלא בב"ד כדי שחבירו לא יתן ליבו מה להשיב עליהם (אמנם המודה מוחוץ לבי"ד בפני עדים שהוא חייב מנה לפלוני, אינו יכול לכפור בב"ד).

והלכתא טוען וחוזר וטוען היכא שמכחיש דבריו הראשונים קצת אך אינו עוקרם לגמרי.

דיני הכחשה בעדות וחשש זילותא דבי דינא

אם אחד מביא עדים שהיא של אבותיו והחזיק בה, והשני מביא עדים שהחזיק בה באותם ג' שנים מהחזיק הראשון, והוי הכחשה, לרב נחמן בטלה העדות על החזקה, והקרקע בחזקת

זה שהעידו שהיא של אבותיו כיון שעדות זו אינה מוכחשת, ולרבא כל העדות מוכחשת כיון שאחת הכתות פסולה לכל העדויות שבעולם. (והגמ' משייכת מחלוקת זו למחלוקת בשני כיתי עדים המכחישים זו את זו, וכדלהלן).

ל"א: **אם חוששים לזילותא דבי דינא בשניו הדין-**
באופן הנ"ל אם בא השני והביא ג"כ עדים שהיא של אבותיו, לרב נחמן מוציאים אותו מהקרקע ויהיה הדין כל דאלים גבר. ואין חוששים לזילותא דבי דינא שילגלו על בי"ד שסתורים את דבריהם. ואף שהקשו על רב נחמן מברייתא (נישאת ואח"כ באו עדים וכדלהלן), עבד ביה עובדא משום שכך מבואר מדברי ר"י ורשב"ג (גבי ערער וכדלהלן).

שני כיתי עדים המכחישים זו את זו כגון ששניים מעידים על הלואה ושניים אחרים מעידים שהלוה היה במקום אחר, ובה לא האמינה תורה לאחרונים יותר מהראשונים (אבל כשהעידו שהעדים היו עמם במקום אחר הוי הזמה לעדים הראשונים), לרב הונא שתי הכתות כשרות לעדות כל אחת בפני עצמה דאין מחזיקים פסול מספק, דאוקי גברא בחזקתיה, אבל אין מצרפים ב' עדים אחד מכל כת, וכן מבואר מדברי רב נחמן הנ"ל, שאם רב נחמן מכשיר באותה העדות, כ"ש בעדות אחרת. ולרבא י"ל שקר באותה עדות אינם נאמנים, ולרב חסדא שתי הכתות פסולות לעדות דאוקי ממונא אחזקתיה, ולדבריו ודאי שגם באופן הנ"ל בטלה גם העדות על החזקה.

הכחשה בעדות אשה- שני עדים שמעידים שהבעל מת והאשה מתרת להנשא לאחר, או שמעידים שהבעל גירש ואם מת בלא בניס אינה זקוקה ליבם, ואם הוא חי מתרת להנשא לאחר, ושניים אחרים אומרים שלא מת או גירש, לת"ק לא תינשא דאוקי תרי לבהדי תרי והאשה נשאת בחזקת איסור אשת איש, ובידעבד אם נישאת לא תצא, והיינו כשנישאת לאחד מעידיה והיא אומרת ברי שמת, אבל בלא הכי חייבים אשם תלי, ולרבי מנחם ברבי יוסי אם באו עדים לפני שנישאת תצא שהרי נישאת באיסור, אבל אם באו אח"כ לא תצא דחיישין לזילותא דבי דינא.

ל"ב. **עדות לדיני כהונה-** לרבי יהודה עד אחד אינו נאמן להעלות אדם לכהונה לאכילת תרומה ולעבודה ולנשיאת כפים, ולרבי אלעזר ורשב"ג אם אין עוררין אלא קול בעלמא עד אחד נאמן, ואם עד אחד מערער, הרי אמר ריו"ח שאין ערער בפחות משניים ועד אחד נאמן להכשירו.

ונחלקו באופן שאביו היה מוחזק לכהן, ויצא קול שהבן הוא בן גרושה או בן חלוצה, והורידוהו דמעלה עשו בכהונה, ובא עד אחד והכשירו, והעלוהו דעד אחד נאמן כנגד קול, ואין בזה זילותא דבי דינא, משום שלא הורידוהו אלא כדי לברר את הדבר, ואח"כ באו ב' עדים שהוא בן גרושה או בן חלוצה, והורידוהו, ובא עוד עד והכשירו. לפי ההו"א לכו"ע מצטרף העד המכשיר עם העד הראשון שהכשיר אע"פ שהעידו זה שלא בפני זה, ונחלקו אי חיישינן לזילותא דבי דינא, או לא וכיון שיש ב' עדים מול ב' עדים, מעמידים אותו בחזקת כשרות.

ורב אשי מקשה דא"כ ה"ה בשנים. ולכן מבאר רב אשי שלכו"ע לא חיישינן לזילותא דבי דינא, ונחלקו אם מצטרפים לעדות אחת. וכדאיתא בברייתא שלת"ק אין העדות מצטרפת עד שיראו ב' העדים כאחד לאפוקי אחד אמור בפני הללוה והשני אמור בפני הודה שהוא חייב לו, ולרבי יהושע בן קרחה מצטרפים אפי' אם ראו בזה אחר זה שאחד ראה הלואה ביום ראשון והשני ראה הלואה ביום שני, דתרווייהו אמנה קמסהדי, וכן לת"ק צריכים להעיד כאחד, ולרבי נתן אפי' בזה אחר זה.

גביה בשטר שאינו אמיתי מכח מיגו

ל"ב: הטוען שהקרקע שלו ויש לו שטר, וטוען המערער שהשטר מזויף, ובעל השטר לא החזיק בקרקע ג' שנים, והודה לפני הדיין לטענת המוכר שהשטר מזויף, וטען שהיה לו שטר טוב והוא אבד, לרבה נאמן במיגו שיכל לומר שהשטר אינו מזויף, ולרב יוסף אף ע"י מיגו אין לסמוך על שטר מזויף. וכן נחלקו רבה ורב יוסף במלוה שתובע על פי שטר והודה לדיין שהשטר מזויף. ואינו נאמן במיגו שהיה טוען שהשטר אינו מזויף, דלא מהני מיגו אלא להאמינו בטענה אחרת שיכלה להיות אמיתית, אבל כאן הודה שהשטר מזויף, והודאת בע"ד כמאה עדים.

מה הכונה שטר מזויף- שיטת ר"ח שאין הכונה שהשטר מזויף ממש, אלא שטר אמנה שנכתב על מכירה אחרת, והעדים מכירים חתימתם. עוד פ"י הרשב"ם שהשטר מזויף ממש והעדים סוררים שזו חתימתם, או שחתמו לו עדים שקרנים, ויכול לקיים את השטר ע"י עדים אלו, ופירוש ראשון עיקר.

פסק ההלכה- רב אידי בר אבין פוסק בקרקע כרבה, ותישאר הקרקע ביד המחזיק, ובמעות פוסק כרב יוסף וישארו המעות ביד המחזיק, דמספקא ליה מה מסתבר יותר וממילא הדין המוציא מחבירו עליו הראיה.

ערב התובע מהלוח את החוב שפרע עבורו מגון בערב קבלן או שאמרו בשעת ההלוואה שיפרע מגזי שריצה, וטען הלוח שפרע לו, וטען הערב שלקח את המעות בחזרה והלוח לא הודה בכך, והנדון הוא האם כיון שחזר ולקח את המעות כאילו לא פרעם לערב, או שכיון שמודה שפרעו מגזילא נמנח שעבוד המטב והיו כחספא בעלמא, והכרע אביי שמעמידים את המעות בחזקת הלוח, שהרי הלכה כרב יוסף במעות, אמנם אם החזיר את המעות ללוח מחמת שלא היו יוצאים בהוצאה, עדיין השטר בתוקפו, והיו כטוען לא פרעת.

ג'א. **החזקת קרקע של יתומים במיגו שהיה יכול לטעון לקוחה היא בידי-** רבה בר שרשום החזיק בקרקע שיצא הקול שהיא של יתומים, וטען שיקבלה מאביהם במשכנתא דסורא שאחרי מספר שנים הקרקע חזרה לבעלים בלא לפרוע את החוב, ואכל מקרקע זו ג' שנים בימי אביהם, וכבר אכל את שני המשכנתא, אבל אביהם היה חייב לו חוב נוסף, וכעת מעלים את שטר המשכנתא, ואוכל מהקרקע עבור החוב השני כדי שלא יצטרך להשבע עליו, כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים שאמרו רבנן שצריך להשבע, ואע"פ שיש לו שטר (ומקטנים אינו נפרע אף בשבועה, וכונתו היתה להרויח שלא יצטרך להשבע כשיגדלו. ו"סל שהטעם שאין נפרעים מנכסי יתומים הוא משום חשש שאביהם התפיס לו צרי, וכן הלכה, אבל אם הטעם משום שאינם מצויים בפריעת החוב לא היה יכול לעכב את הקרקע), ורדצה להיות נאמן על החוב השני בלא שבועה (דאין נשבעין על הקרקעות, יעוד שהחזקה עומדת במקום שטר). במיגו שיכל לטעון לקוחה היא בידי שהרי אכלה ג' שנים בחיי אביהם.

ואמרו אביי שאינו נאמן בטענה זו, דאינו יכול לטעון לקוחה כיון שיצא הקול שהיא של יתומים, שכיון שיצא הקול אין לך מחאה גדולה מזו, והיה עליו להזהר בשטר, ועליו להחזירה ליתומים, וכשיגדלו יתבע אותם על החוב הנוסף.

אנא קרינא טפי- אדם שמת ויש שניים הטוענים שהם הקרובים יותר למת, והדין בזה הוא כל דאלים גבר, והחזיק בה אחד שהיה אלם יותר, ולבסוף אחרי שנה או שנתיים הודה המחזיק שהשני קרוב יותר, לרב חסדא א"צ להחזיר את הפירות שאכל, כיון שהשני אינו זוכה אלא מכת ההודאה, והיו כנותן לא את האילן במתנה ולא מן הדין. ולאביי ורבא צריך להחזיר את הפירות כיון שהודה.

ג'ג: **מיגו במקום עדים-** שניים שטוענים שהקרקע היתה של אבותיהם, לאחד יש עדים שהיתה של אבותיו ולא מכרוה לאבותיו של זה, ולשני יש עדים שהחזיק בקרקע, לרב חסדא נאמן במיגו שהיה יכול לטעון ממך זבינתה ואבלתי שני חזקה, ונאמן אע"פ שמכחיש את העדים. ולאביי ורבא לא אמרינן מיגו במקום עדים, דכל היכא שאנו מאמינים מוכח מה לו לשקר אינו נאמן נגד עדים, שהרי העדים מעידים שטענתו שקר. וחזקתו אינה חזקה דהוי חזקה שאין עמה טענה.

המחזיק בקרקע וטוען שהחזיק בה ג' שנים, ולא מצא עדים אלא על ב' שנים, הרי הקרקע חוזרת לבעלים הראשונים, וכן צריך להחזיר את הפירות שאכל בב' השנים שהביא עליהם עדים, שהרי לא טען לפירות ירדתי, (ואין לו מיגו שהיה טוען לפירות ירדתי. שהרי בא לזכות בקרקע ולא רק בפירות), והיינו כשיש עדים שאכל, אבל אם אין עדים אף שאינו נאמן על הקרקע כיון שאין לו שטר או עידי חזקה, מ"מ על הפירות נאמן במיגו שהיה טוען שאכל רק מעט פירות הנצרכים לחזקה בקרקע, וגם הקרקע לא הוברר שאינה שלו, וצריך להשבע שבועת הסת על הפירות.

ואם מחזיק בקרקע וטוען שמכר לו את הפירות כאריס או שמכר לו פירות יי שנים נאמן למפרע על מה שאכל, וישבע שבועת הסת שמכרם לו, ואע"פ שיש עדים שאכל פירות, מ"מ נאמן כיון דלא חציף איניש לרדת לקרקע חבירו ולאכול פירות בחינם, אבל מכאן ולהבא אינו יכול לאכול, דא"כ כל אדם יכנס לקרקע חבירו ויאמרו לפירות ירדתי, שאף שעל הקרקע אינו נאמן בטענה דלא חציף איניש, משום דאמר ליה אחוי שטרך, על הפירות אין אירגולות לעשות שטר. ואמנם אם מתחילה טען שהקרקע שלו אינו נאמן לומר שמכר לו את הפירות, דאינו טוען וחוזר וטוען.

וכמו שמצינו שהמלקט פירות מדקל חבירו ואין ידוע לנו שהבעלים מוחים בדבר, ואין לו עדים או שטר, נאמן לומר שמכר לו את הפירות ואם באו הבעלים אחרי שליטק את הפירות ואמרו להד"מ אינו חייב אלא שבועת היסת, דלא חציף איניש לאכול פירות שאינם שלו.

נסכא דרבי אבא

ל"ד. **החוטף נסכא מחבירו** או היו ב' עדים על החטיפה מוציאין אותה מידו, ואינו נאמן לומר שהיא שלו בלא ראיה, דאמרינן העמד ממון על חזקתו, והוחטף גזלן גמור, ואם אין עדים על החטיפה נאמן לומר שאת שלו חטף במיגו שהיה אומר שלא חטף, ואם יש עד אחד על החטיפה, אם הוא מכחיש שחטף נאמן בשבועה, ואם טען החוטף שחטף את הנסכא שלו, א"א לחיבו לשלם מחמת שמודה שחטף שהרי יש לו מיגו, ואמנם אף שאין עד אחד מחייב לשלם, מ"מ מחייבו שבועה שלא חטף, דכתיב "לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת", והיינו

שעד אחד אינו נאמן לחייבו ממון שהוא כופר, אלא נשבע להכחיש את העד, ואין לו להשבע שאת שלו חטף, שאין זו השבועה שהעד מחייבו, ולהשבע שלא חטף אינו יכול שהרי הודה בחטיפה והווי כגזלן וגזלן פסול לשבועה, ומתוך שאינו יכול להשבע משלם.

המחזיק בקרקע ויש לו רק עד אחד על החזקה אין לדמותו מקרה זה לנסכא דרבי אבא ולומר שכיון שיש עד אחד שאכל פירות צריך להשבע, ואינו יכול להשבע שהרי מודה שאכל, ומתוך שאינו יכול להשבע משלם, דאין הנדון דומה לראיה, שהרי שם העד מעיד נגד החוטף ואילו היו שניים היו מוציאים מידו, אבל כאן העד מעיד לטובת המחזיק ואילו היו שניים היה זוכה בקרקע ואין לחייבו שבועה ולומר מתוך ע"י עד שבא לחזק את כוחו. וי"מ למעשה הוא מפסיד את הקרקע כיון שאין לו עדים על החזקה.

ומקרה זה דומה להיכא שעד אחד מעיד שהחזיק בקרקע ב' שנים ואכל פירות, שגם כאן אם היו ב' עדים שאכל פירות חייב להחזיר את הקרקע והפירות, ואם אין עדים מחזיר את הקרקע שהרי אין לו עדים על החזקה, ועל הפירות נאמן במיגו שהיה יכול לומר שלא אכל, ואם יש עד אחד שאין כאן ב' עדים לחייבו את הפירות, והודאיתו לא מחייבת שהרי טוען שזה שלו, אך צריך לישבע שלא אכל להכחיש את העד, ומתוך שאינו יכול להשבע משיגם.

כללי ההכרעה בממון המוטל בספק

ממון המוטל בספק בין שני אנשים, ישנם בזה כללי הכרעה שונים, (יחלוקו, המוציא מחבירו עליו הראיה, כל דאלים גבר, שרדא דדייני, יהא מונח עד שיבוא אליהו), והדבר תלוי במצב הדבר שמוטל בספק (אם אחד מהם או שניהם מוחזקים, אם יש דררא דממונא, אם החלוקה יכולה להיות אמת, וכו'), והכללים בזה נכתבאו בכמה מקומות (ב"מ ב' ג', ב"מ ק' ועוד). ולהלן יבוארו כמה דינים בזה.

ל"ד: ההוא ארבא-

ספינה ששני בני אדם טוענים שהם הבעלים, ושניהם אינם מוחזקים בה, הדין בזה הוא **כל דאלים גבר**, ואם תפשה אחד אינה חזקה דאנן סהדי שבתורת חטיפה באה לידו.

ואם בא אחד מהם וביקש מבי"ד שיחזיקו בה עד שיביא עדים שהיא שלו כדי שחבירו לא ימכרנה, לרב הונא בי"ד תופסים אותה כיון שהבעלים לא מפסיד כלום, שאם לא ימצא עדים יוציאה בי"ד, וכרב פפא, ולרב יהודה לא תופסים אותה דס"ל לא מפקינן.

ואם תפסוה ולא מצא עדים ותפסוה כרב הונא, או כרב יהודה ואיירי ששניהם אמרו לתופסה, ואמרו שיוציאוה ויהיה הדין כל דאלים בראיות או בכח גבר, לרב יהודה אין בי"ד מוציאים אותה מידם שאין בי"ד מפקירים ממון של ישראל שבא לידם, ולכן לר"י מעיקרא לא תופסים אותה כי הבעלים מפסיד, ושמא הוא הטוען שקון וכונתו להפסיד לבעלים, אלא הדין כל דאלים גבר, ושמאי יזכה בה הבעלים, ולרב פפא מוציאים אותה מידם שתפסוה עד שיתברר אם יש לו עדים. ולהלכה בי"ד לא תופסים אותה, ואם תפסו אין מוציאין אותה מידם.

זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי בספינה או בקרקע, ואין לאחד עדות או חזקה יותר מהשני, לרב נחמן הדין כל דאלים גבר. ואין הדין בזה כדלהלן ל"ה. בשני שטרות, דשם הדבר לא עשוי להתברר משא"כ הכא.

ואם בא אדם שלישי והחזיק בקרקע (לקמן ל"ה:), לנהרדעי אין מוציאין אותה מידו, שהרי גזלן של רבים לאו שמייה גזלן לכופו בדיינים להוציא את מה שגזל, ולרב אשי' שמייה גזלן ומוציאים אותה מידו כיון שאין לו טענה, ומעמידים אותה בפני השניים הראשונים, ולאו שמייה גזלן היינו שלא ניתן להשבון והוא חמור מגזלן רגיל, שכיון שבאה לידו צריך להחזירה לבעלים, ואינו יכול להפקירה לשניהם שמא יזכה בזה מי מאינה שלו, וכן גזל הרבים לא ניתן להישבון, שאינו יודע למי יחזיר.

ל"ה. **שני שטרות היוצאים ביום אחד** על שדה אחת, שאין אחד מוחזק יותר מהשני, וגם אם יתברר שהאחד היה בבוקר והשני בערב, אין הראשון קודם כיון שעל כותבים שעות בשטר, ואין לומר שבא אחד נמסר יום או יותר לפני השני, דכסתמא נמסרו ביום שבטתו. **לרב יחלוקו** דהוי ספק ואין כאן מוחזק דינמא המוציא מחבירו עליו הראיה, ולשמואל עושים שודא דדייני והיינו שהדיין נתן למי שנראה יותר שהנותן רצה לתת.

המחליף פרה בחמור וילדה וקנה את הפרה בחליפין ע"י משיכת החמור, ונקנתה הפרה בכל מקום שהיא, (אבל מעות אינם קונות, ואם מושך ברשות הלוקח קיימאו, ואין יכול המוכר לטעון שברשותו ילדה), ואיירי שהפרה באגם שאם היא ברשות אחד מהם אומרים המעוה, או המוכר שפחתו בכסף וילדה, וכל אחד טוען שהלידה היתה כשהיתה שלו, יחלוקו. והטעם שהרי כל אחד יש דררא דממונא, הרשב"ם מביאר שהגמי' באה לבאר למה לא אומרים כל דאלים גבר כמו בזה אומר של אבותי, שהרי יכול הדבר להתברר ע"י עדים ברשות מי ילדה, ותי' הגמי' הוא שכאן הפרה והשפחה היו של שניהם בזה אחר זה, לכל אחד טוען שברשותו ילדה, וגם אם ילדה בשעת החליפין ממש אין דרך לברר של מי הולד, משא"כ לעיל שאינה אלא של אחד מהם ולא היתה של השני מעולם. וכתב הרשב"ם דליכא למימר שודא דדייני, שלא שייך כאן לראות את שם אהב יותר כמו במכירה או מתנה. וי"מ ששאלת הגמי' מכאן על דברי שמואל, שאומר שבשני שטרות היוצאים ביום אחד יחלוקו, והרשב"ם דוחה ביאור זה.

דיני חזקה באופנים שונים

הגמרא חוזרת לדון בדיני חזקת ג' שנים שנתבארה במתני' כ"ח' , ומבארת באיזה אופנים היו חזקה מיד כיון שזה ראייה שזה שלו, ומאיידך באיזה אופנים לא היו חזקה אפילו אחרי ג' שנים, כיון שאין זה ראייה שהקרקע שלו. עוד מבארת הגמרא את המחלוקת שהובאה במשנה האם בשדה הבעל שייך להחזיק ג' פעמים של תבואה, למרות שאין זה ג' שנים ממש.

ל"ה: המחזיק בקרקע וטוען לקוחה היא בידי, ומביא עדים שסייע לו בעל הקרקע והגביה לו סל פירות על כתפיו, הוי חזקה מיד דהוי כחודא על המכירה. ור"י מבאר דאיין שהלוקח מביא עדים שהוא נתן לבעלים מתנה סל עם פירות מהשדה, שזה ראייה שהשדה שלו, וכתב הרשב"ם דאינו נראה.

ואם טען הבעלים שהורידו לפירות כאריס, נאמן, ודווקא בתוך ג' שנים שהיה על הלוקח להזהר בשטר, אבל אם החזיק ג' שנים הוי חזקה איה' אם לא הגביה סל פירות, ואם האמת כדבריו שהורידו לפירות היה עליו למנותו ולומר כל ג' שנים בפני עדים לפירות הורדתיו לכך וכך שנים וגוף הקרקע קניו לוי, ולא יכול המחזיק לומר אבד שטרי, דכיון שמחה היה עליו להזהר בשטרו, וא"צ דווקא מחאה שאומר שהמחזיק גזלן, דא"כ משכנתא דסורא שהמלוח אוכל פירות מהקרקע י' או כ' שנים ואח"כ הקרקע חוזרת לבעלים, הוי חזקה אם יחביא את שטר המשכנתא ויטען שהוא קנה את הקרקע, והרי תיקנו חכמים לעשות כך, (כדי שלא יהיה באכילת הפירות ע"י המלוח משום ריבית, ואע"פ שהפירות שווים ככלים מותר, דהוי קרוב לשכר ולהפסד, שהרי גם אם יהיה שדפון ינכה לו מן החוב).

ישראל הבא מחמת עכו"ם- ישראל שהחזיק בקרקע ג' שנים והוא טוען שקנה את הקרקע מנכרי שקנאה מהבעלים, דינו כנכרי שאינו נאמן ע"י חזקה אלא ע"י שטר, דסתם עכו"ם גזליה הם והישראל ירא למחות, והיה על הלוקח לבקש מהנכרי את השטר מכירה, וחזקת הישראל הוי כחזקה שאין עמה טענה. ולא מהני שיאמר שהנכרי אמר לו שקנאה ממנו, שהרי הנכרי עצמו אינו נאמן בטענה זו. אמנם אם טען הישראל שהוא עצמו ראה את המכירה לנכרי או שראה את שטר המכירה לנכרי, נאמן במיגו שהיה טוען שהוא עצמו קנאה, והיה נאמן שהרי החזיק בה ג' שנים. ודווקא שטוען שקנאה מנכרי, אבל אם טוען שקנאה מישראל, אע"פ שהמוכר לא דר בה אלא יום אחד, נאמן אם הטוען החזיק בה ג' שנים.

ל"ו. **המלקט פירות מדקל חבירו** נאמן לומר שמכר לו את הפירות, דלא חציף איניש לאכול פירות שאינם שלו (נתבאר לעיל ל"ג:).

המחזיק בקרקע שנמצאת מחוץ לגדר שיש שמשיירם מחוץ לגדר מקום שזורעים בו, כדי שהחיות יאכלו משם ולא יכנסו לתוך השדה, לא הוי חזקה כיון שבלאו הכי יאכלוהו החיות ולכן לא אכפת לבעלים שיאכל משם ולכן לא מחה, ולא החזיק כדרך המחזיקים.

האוכל פירות ערלה אפי' שנה אחת מתוך השלש, או כלאים, לא הוי חזקה דלא אכפת לבעלים שהוא אוכל כיון שהדבר אסור, וכן האוכל פירות שביעית לא הוי חזקה כיון שהשדה הפקר לכל.

האוכל את התבואה בעודה שחת לא הוי חזקה דכיון שלא אכל כדרך בני אדם רגלים לדבר שבגזל ירד בה ולכן הבעלים לא מחה, אמנם במקום שרגלים לאוכלה שחת הוי חזקה.

המחזיק בקרקע מלאה בקעים לא הוי חזקה שמפני רעתה לא הקפיד למחות, ור"ח מפרש דאיירי שהחזיק בלא חרישה, אלא זרע בבקעים שנצורו ממשמש ורוח שהיו אחרי הגשם.

הזורע כור וקוצר כור לא הוי חזקה שכיון שאין כאן רווח לא חשש למחות.

חזקת אנשי ישר גלותא אינה חזקה דמחמת פחד לא מיחו בהם, וצריך הלוקח להזהר ברשותו, והמחזיק בשלהם נמי לא הוי חזקה שכיון שיש להם הרבה הם לא מוחים, והם מעדיפים שתקנו את שדותיהם, ואינם חוששים למחות כיון שיכולים לטול את שלהם בכח. וי"מ הטעם משום שהם עסוקים בצרכי ציבור, ולא נהריא.

חזקה בעבדים וגוזרות-

עבדים וגוזרות (-בעלי חיים) אין המחזיק בהם יכול לטעון שהם שלו, שכיון שהם מהלכים יתכן שנכנסו מעצמם לביתו או שהמחזיק הניסם, ואין המחזיק יכול לטעון לקוחים הם בידי כמו לגבי שאר מטלטלין שאין יכולים להלך ואין עשויים להשאיל ולהשכיר, אמנם לאחר ג' שנים יש בהם חזקה מפני שהיה למערער למחות ולא מיחה.

ותינוק קטן יש לו חזקה לאלתר כיון שאינו יכול להלך, ואינו עשוי להשאיל ולהשכיר, ואין אומרים שאמנו הכניסתו לשם ושכתתו, דאין אמא שוכחת את בנה.

המחזיק בעיזים וטוען שהם אכלו משדהו והבעלים חייב נזק שלם כדין שן ברשות הניזק, פסק בזה אבוח דשמואל בהנהרדעא שהוא יכול לתבוע עד כדי דמיהן ונאמן בשבועה, מיגו שיכל

לטעון לקוחים הם בידי, שאף שאין חזקה בגודרות, עיזים הם נמצאות ביד הרועה, ואף בבוקר ובערב לא היו מניחים אותם בנהרדעא ללכת לבד.

ל"ג: ג' שני חזקה-

לרבי ישמעאל מספיק ג' חודשים בראשונה ובאחרונה, וי"ב חודש באמצע, ו**לר"ע** מספיק אפי' חודש בראשונה ובאחרונה, וי"ב חודש באמצע. ובשדה האילן אם כנס את תבואתו ומסך את זיתיו וכנס את קיצו בשנה אחת הרי אלו ג' שנים. ונחלקו אם פירא זוטא הוי חזקה כגון שחת או ירקות הגדלים בחודש אחד, או דבעינן פירא רבא כשנגמרה כל התבואה, וכגון שעורים שיבולת שועל ועדשים שגדלים בג' חודשים. ואין לבאר שנחלקו אם ניר הוי חזקה (וכדלהלן), דא"כ יספיק אפי' יום אחד והיינו י"ב חודש באמצע ויום אחד בראשונה ובאחרונה.

ובשיטת חכמים נחלקו רב ושמואל, לרב צריך ג' שנים מיום ליום דטעמא דג' שנים הוא משום שעד זמן זה האדם נזהר בשטרו, ואין הלכים אחרי לקטית פירות ג' שנים. ולשמואל צריך ג' גדירות או בצירות או מסיקות, ונ"מ בין רב לשמואל בדקל נערה ילדה, שטוענת ג' פעמים בפחות מג' שנים, לשמואל הוי חזקה בג' פעמים, ולרב לא הוי חזקה עד ג' שנים. ור"ח מפרש נערה שמשירה פירותיה לפני שנגמרו, שלרב מספיק ג' שנים, ולשמואל בעינן ג' גדירות, ולפי זה גם לשמואל אין חזקה בפחות מג' שנים, והכי קיימא לן. עוד פירש ר"ח דקל דיופרין שעושה פירות פעם בחצי שנה, דלשמואל הוי חזקה בשנה וחצי ולרב בג' שנים.

חזקה ע"י חרישה - ניר, וכגון שחרש שדה בעל שנה ולא זרעה, וזרעה שנתיים, או שחרש שנתיים וזרע שנה באמצע, לא הוי חזקה, מפני שהבעלים רוצה בחרישת הקרקע כדי שיוכל לזרעה אח"כ, וכן מבואר מדברי רבי ישמעאל ור"ע במתני', וכן סוברים רב ושמואל, ולרב אחא בשם כל גדולי הדור הוי חזקה דאין אדם רואה שחורשים את שדהו ושותק.

ל"ג. חזקה בקרקע ע"י האילנות-

אם החזיק רק בחלק מהאילנות - אביי מוכיח מדברי רבי ישמעאל דאף לרבנן הוי חזקה אם יש בשדה ל' אילנות, ובכל בית סאה יש עשרה והחזיק כל שנה בעשר אחרים, שהרי לדברי רבי ישמעאל מין פרי אחד כנס תבואתו או מסך זיתיו הוי חזקה לשאר המינים כאילו החזיק בשלשתם. ואמנם כל זה אם האילנות שאכל מפוזרים בכל השדה ג' בכל בית סאה, וכן בעינן דווקא שהאילנות האחרים הם הוציאו פרי וכגון גנות שוח שמוציאים פירות פעם בג' שנים, אבל אם אינם מפוזרים לא הוי חזקה דכל בית סאה הוי שדה בפני עצמו, וכן אם הוציאו פרי ולא אכל לא הוי חזקה שבזה הראה שהשדה אינה שלו וירא להחזיק בה לגמרי, ולכן המערער לא מיחה. **ואם יש יותר מ' אילנות** בבית סאה להרשב"ם הוי יער ולא הוי חזקה.

בעלות בקרקע מכח בעלות באילנות

אם החזיק החזיק באילנות והשני החזיק בקרקע, לרב זביד זה קנה אילנות וזה קנה קרקע, ולרב פפא זה קנה אילנות וחצי קרקע וזה קנה חצי קרקע.

לרשב"ם איירי במכירה לשני בני אדם שאחד קנה אילנות ואחד קנה קרקע, והאילנות צריכות את הקרקע שהיו נטועות כדין שדה אילן, וכל אחד החזיק בשלו, והשאלה היא לגבי עצם הקנין ולא לגבי חזקת ג' שנים, ולרב זביד קנה הראשון רק את האילנות, וטען רב פפא שאף שכל זמן טעה טוענים פירות יכול להרשימו אחר בקרקע, מ"מ אם יבשו האילנות לא טעה אחרים במקומם, ואפי' בג' אילנות שהמוכרם מכר גם בקרקע, הכא שמכר לשניים לא מכר בקרקע, כמו שלבעל חזקת אין כלום באילנות, ולרב פפא קונה האילנות קנה גם חצי מהקרקע, והיינו תחתיהן וביניהם והוצה להם כמלוא אורה וסלו, שזה הנצרך לאילנות, אי ימני היכא שכל הקרקע נצרכת לאילנות בזה קנה כל אחד חצי מהקרקע, שלשניהם מכר בעין יפה.

המוכר את ה בית לא מכר את היציע ולא את הבור והדות, לר"ע צריך המוכר **לקנות לו דרך**, דמוכר בעין יפה מוכר, ולחכמים אי"צ לקנות לו דרך, דמוכר בעין רעה מוכר.

המוכר קרקע ושייר לעצמו אילנות אפי' לר"ע דס"ל מוכר בעין יפה הוא מוכר, הני מיילי לגבי בור ודות שאינם מכחישים את הקרקע אפי' אם זרע על שפת הבור, ולכן המוכר לא אסיק אדעתיה לשייר לעצמו כלום, אבל באילנות שמכחישים השורשים את הקרקע וגם מעכבים את המזרישה ודאי שייר לעצמו בקרקע, כדי שלא יאמר לו בעל הקרקע אחר שיבשו האילנות שיקח את האילנות.

וכתב הרשב"ם שגם אם שייר רק ב' אילנות יש לו חלק בקרקע, דווקא לוקח לא קנה חזקה בב' אילנות, אבל המוכר משייר לעצמו קרקע כדי מחיית האילנות וצרכם, ואם מתו יכול ליטע אחרים.

ל"ז: ואם מכר אילנות ושייר קרקע

קרקע לר"ע דס"ל שהמוכר בעין יפה מוכר, וממילא יש ללוקח חלק בקרקע ליטע אילנות אחרים כשתייבשו אלו, ואפי' לרב זביד

דס"ל ששניים שקנו קרקע ואילנות אין לבעל האילנות חלק בקרקע, שאני התם שטוען בעל הקרקע שכמו שאין לי חלק באילנות לא בעצים ולא בפירות כך לך אין חלק בקרקע וכשייתיבשו תעקרנו ותלך. ולרבנן אין ללוקח חלק בקרקע, דמוכר בעין רעה הוא מוכר כדי לשייר לעצמו, ואפי' לרב פפא שטובר שבשני לקוחות יש ללוקח האילנות חלק בקרקע, שאני התם שטוען לוקח האילנות שכמו שמכר לבעל הקרקע בעין יפה לעולם היא ופירותיה, כך מכר גם לו בעין יפה שיאכל פירות לעולם, שאם ימותו יטע אחרים, שאין אדם חוטא ולא לו למכור לזה בעין יפה ולזה בעין רעה. לרשב"ם איירי שמכר ב' אילנות, אבל בג' הכל מודים שקנה קרקע.

המוכר אילנות רצופים הנטועים בצפיפות ט"ו בבית סאה, לנהרדעי אין לו חזקה שכיון שהם עומדים להקנה הרי לא החזיק כדמוחקי אינשי, ולרבא יש לו חזקה. אמנם הלוקח אילנות רצופים כגון יותר מ' בבית סאה לר"ש אין ללוקח חלק בקרקע דלא הוי שדה אילן כיון שעומדים להעקר, אבל לענין חזקה יש בזה חזקה, כמו ששייך חזקה במישרא דאספסתא, ולחכמים יש לו חלק בקרקע, וכמו שמצנינו שנחלקו ר"ש ורבנן בכרם הנטוע שיש בין השורות פחות מד' אמות אם אין לו דין כרם והזורע שם אינו לוקה משום בלאים ומזותרים באכילה, או שרואים את האמצעיים כל שורה בין שתי שורות כאילו עומדים ליעקר.

בביאור הראיה מאספסתא ביאר הרשב"ם שהראיה ממה שקנה אע"פ שהיא זרועה רצופה, אך זה אינו ראייה דשאני אספסתא דהוי אורחא ולא מנכחי בארעא, משא"כ אילנות רצופים, ועוד פי' הרשב"ם שהראיה היא שהרי עומד לעקור חלק מהאילנות, וממילא אין לו חזקה דין זה עיקר גידולם, וכן באספסתא דרך לזרוע ולעקור ולמלא מהם ערוגה גדולה.

ל"ח. הקונה דקל לנהרדעי קנה את כל הקרקע עד התהום, וביאר הרשב"ם שאע"פ שהוא דקל יחודי ולא קנה סביביו, מ"מ תחתיו קנה כיון שהאילן נצרך לקרקע שתחתיו כדי להתקיים, ויכול ליטוע אחר במקומו, וגם אין בעל השדה יכול להפזר מתחתיו אפי' בעומק אלף אמה, ולרבא בסתמא לא קנה קרקע, ואינו יכול ליטוע אחר במקומו שלא מכר לו אלא להניח האילן בקרקע כל זמן שהוא צריך לה, אבל אם הלוקח טוען שהתנו בשטר שייקנה גם את הקרקע ליטע אחר במקומו, ואכלו שני חזקה, וכבר לא נזהר בשטרו, קנה משולי האילן עד התהום, דאם לא מכר לו את הקרקע הרי עליו למחות בתוך כל ג' שנים. להודיע שלא מכר לו חזקה, ועל המחאה ידע להזהר בשטרו, ומחאה מועילה אע"פ שהמוחה מודה שהוא אוכל פירות כדין כמו במשכנתא דסורא שמוטל על הבעלים למחות, כדי שלא יחביא את שטר המשכנתא ויטען לקוחה היא בידי.

מחאה שלא בפניו

המחזיק ג' שנים בקרקע חבירו והמרא קמא מחה במחזיק לא הוי חזקה. ולהלן יבואר מה הדין כשהמרא קמא היה במקום שלא היה יכול למחות במחזיק, או היכא שהוא מחה בפני עדים ולא בפני המחזיק, האם הוי חזקה או איכא.

אם המחזיק נמצא במדינה אחרת מהמערער מבואר במתני' דהוי חזקה, והגמ' מבארט שהטעם הוא משום שמחאה שלא בפניו הוי מחאה שאם מחה בעל הקרקע בפני שניים מן השוק אפי' שלא בפניו, הוי מחאה, דחברא חברא אית ליה, וישמעו המחזיק שמחה ועליו לשמור על שטרו, וא"צ לשלוח לו שליח למחות בפניו, ואפי' לא שמע המחזיק מהמחאה הוי מחאה.

והיכא דאיכא **שעת חירום** שיש תגרות, וממילא אין שירות מצויות מזו לזו, דת"ק צריך להחזיק באותה מדינה, אבל במדינה אחרת אע"פ שזל מיחה לא הוי חזקה, שכיון שאין המחאה נשמעת לא מחאה, ואין המחזיק יכול לטעון למה לא מחית, והיה עליו להזהר בשטרו, (אמנם ב' עירות באותה מדינה אין ביניהם תגרה, וי"א שגם בזה בשעת חירום לא הוי חזקה), וארץ ישראל מחולקת לג' ארצות- יהודה, עבר הירדן והגליל, ובאותה מדינה מעיר לעיר הוי חזקה. וה"ה שאר ארצות שיש חירום ביניהם, ונקט ג' אלו ללמדנו שבאלו בסתמא בשעת שלום הוי שעת חירום שאין השיירות מצויות מזו לזו, אבל בשאר מלכויות בשעת שלום הוי חזקה.

שיטת רבי יהודה שי שנים הוי חזקה אפי' באספמיא שרוחקה מהלך שנה (ויותר ממהלך שנה אין דרך להרחיק מניתו). בכדי שיחזיק שנה וילכו ויודיעוהו שנה ויבוא בשנה השלישית, ולכן קבעו שחזקה היא ג' שנים, וס"ל שאין חוששים לשעת חירום. וס"ל שאין טעם הג' שנים משום שזה הזמן שזוהר בשטרו, דאפי' שעה אחת אדם לא שותק אם מחזיקים בקרקע שלו, וטעם הג' שנים הוא למקרה שהבעלים הלך רחוק.

ל"ח: חזקה בנכסי בורח-

שיטת רב- לל"ק שיטת רב שאין מחזיקים בנכסי בורח והיינו שאם החזיק לא הוי חזקה, דס"ל שמחאה שלא בפניו לא הויא מחאה, ודלא כשיטת ת"ק דס"ל שבאותה המדינה מועילה חזקה אף בורח בפניו, ואל כשיטת רי"י. ולל"ב שיטת רב שמוחזקים בנכסי בורח, דס"ל שמחאה שלא בפניו הויא מחאה, וממילא כיון שלא מחה הפסד, דאנן סהדי שכיון שהשיירות מצויות נזרע לו מהחזקה, דחברא חברא אית ליה. וכתב הרשב"ם דזה"ב בכל אדם שהלך מקרקע, ואורחא

דמילתא נקט, ואמרו רב ענן שרב בא ללמדנו שאפי' מיחה בפני שניים שאין יכולים לומר למחזיק כגון שהם חגיגים או שמתרחקים משם הוי מחאה, משום דחברא חברא אית ליה וכו'.

שיטת שמואל דפשיטא שמחזיקים בנכסי בורח כמבואר במתני', שהרי מחאה שלא בפניו הוי מחאה, וממילא כיון שלא מחה הוי חזקה. אמנם אם מחה בפני שניים שאין יכולים לומר למחזיק לא הוי מחאה.

שיטת רבא שבבורח מחמתו כמון הוי חזקה, דמחאה שלא בפניו הוי מחאה, והוא יכול למחות, שאינו בורח אלא להשתמש עד שיהיה לו שלם, ולא ורדפים אחריו כיון שאין לו מה לשלם, וממילא אינו ריא למחות, אבל בבורח מחמת מרדן שי שרגא אדם, וירא למחות פן יבוא גואל הדם ויהרגהו לא הוי חזקה, וכן הלכה.

כתבו הרשב"ם והתוס' ש**שיטת רבי יהודה במתני'** שמחאה שלא בפניו לא הויא מחאה, ועל כן בעינן "ויבוא לשנה אחרת" שימחה בפניו, ואין לומר שכונת ר"י שיבוא למדינה שהוא בה וימחה אע"פ שאינו בפניו, ולא מועילה מחאה במדינה אחרת, דאע"פ שחזקה נשמעת למרוחק המחאה אינה נשמעת, דא"כ היה לר"י לומר ויבוא לשנה אחרת וימחה ויודיעוהו.

נוסח המחאה שלא בפניו- צריך לומר פלניא גזלנא הוא, דנקיט לה לארעאי בגזלותא, ולמחר תבענא ליה בדינא, שכיון שאמור שקרקע זו גזולה ולא מכרה לו עליו להזהר בשטרו, אבל אם אמר רק פלניא גזלנא הוא, לא הוי מחאה, ואם אמר דנקיט ליה לארעאי בגזלותא, ולא קורא לו גזלן, ואינו נזהר בשטרו. ואם אמר דנקיט ליה לארעאי בגזלותא, ולא אמר ולמחר תבענא ליה בדינא, לשיטת ר"ח לא הוי מחאה, דלא הוי אלא כנותן פגם בחבירו, ושיטת ר"י בר יקר דהויא מחאה, אלא שצריך שיוכיח שהקרקע גזולה ממנו דווקא, וכן סכימו הרשב"ם והתוס'.

ל"ט. ואם מחה, ואמרו להם או שהם אמרו לו שהם לא יאמרו למחזיק, לרב זביד לא הוי מחאה שהרי לא יאמרו לו, והיה עליו למחות בפני אחרים ומדלא מיחה הפסיד, ולרב פפא הוי מחאה, דיאמרו לאחרים וחברא חברא אית ליה וכו', וכונתם רק שלא ילכו למקומו לומר לו על עצמו. ואם אמרו להם שלא יצא מפייהם דבר המחאה דמשמע לא לו ולא לאחרים, אמור רב זביד דלא הוי מחאה וכן הדין לכ"ע. ואם אמר להם לומר לו והם אמרו מועצמם שלא יאמרו כלל, אף לרב פפא לא הוי מחאה, ולרב בריה דרבי יהושע הוי מחאה, דמילתא דלא רמיא עליה דאניש שאינו מוטל עליו, ולא יפסיד אף יאמר, אינו נתן אל ליבו שלא לאמרו, ואמור לה ולא אדעתיה. והלכתא בכל גזונא הוי מחאה, חוץ ממתי שאמרו להם שלא יצא הדבר מפייהם.

אף אם מחה הוא שלא בפניו הוי מחאה, וכן סוברים רבא ורב נחמן, מ"מ **עצה טובה** למערער שימחה בפני המחזיק, כדי שיקבל את הקרקע והפירות, שאם לא ימחה בעצמו ויוציא את הקרקע והפירות, יהיה קשה לו להוציא אח"כ את הפירות, כיון שכבר אכלם המחזיק, ולפי זה ר"י לא מצריך לבוא למחות, אלא אמר עצה טובה איך יוכל המערער להוציא את הפירות.

בפני כמה צריך למחות-

י"א בפני שניים וי"א בפני שלשה.

ל"ט: הגמ' רוצה לבאר שנחלקו בדברי רבה בר רב הונא

שאמרו שדבר שנשמע בפני שלשה אין בו משום לשון הרע דחברא חברא אית ליה, וכל מילתא דעבידא לגלויי אין בו משום לשון הרע, והמ"ד שמשפיק שניים סובר שגם בשניים עבידא לגלויי ואין בזה משום לשון הרע, ולגבי חזקה הוי מחאה, וי"א שמחאה נמי יש בה משום לשון הרע, כיון שאמרו שבלתי גזלן, והרשב"ם כתב דאינו נכון, שעיקר המחאה היא כדי שהמחזיק ששמו יזוהר שפגוע. והתר זה בלשון הרע הוא שהשומעים יכולים לומר לו שפך אמו עליו פגוע.

והגמ' דוחה דכ"ע סבירא ליה כרבה בר רב הונא.

ונחלקו אם מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה, וממילא צריך שלשה שע"י ששלשה יודעים כאילו כל העולם יודעים, או דהוי מחאה וכוהני בפני שניים שעידו שמחה בפניו, וכיון שמחה בפניו אין לך גלוי מילתא גדול מזה.

ולל"ב לכ"ע בלא מחאה שלא בפניו הויא מחאה, ואית להו דרבה בר רב הונא, ונחלקו אי בעינן עדות על המחאה, וביאר הרשב"ם שצריך למחות באופן שיוכל הדבר לבוא לאוזני המחזיק, ולא יתרה בהם שלא יפרסמו את הדבר, או דבעינן גלויי מילתא שיוודע הדבר לכל העולם וממילא יודע גם למחזיק, אבל בשניים מסתמא לא ידע. ופסק ר"ח שמחאה בפני שניים.

כל כמה זמן צריך למחות - גידל בר מניומי מחה כל שנה, דס"ל שאם לא מחה כל שנה איגלאי מילתא ששלא כדין מחה בשאר הפעמים, ואמרו לו שאם מחה בשנה הראשונה א"צ לחזור ולמחות כל שנה, אמנם שיטה ר"ל שצריך למחות כל ג' שנים שלא יריו ג' שנים בלא מחאה, כיון שאדם נזהר בשטר ג' שנים אחרי המחאה (אבל אין הטעם כדי שלא יוכל לטעון שמכר לו אחרי המחאה, דאינו נאמן לטעון כך כיון שמעיקרא לא יד ללקקע בתורת מכירה). וכן הלכה, אך לריו"ח א"צ למחות כל שלש, דהרי הוא כגזלן ואין לו חזקה והיה על המחזיק להזהר בשטרו כל הימים עד שילכו לדין או שיראה את שטרו לכב"ד אחרי המחאה. ופסקו הר"ח והרשב"ם כר"ל.

אם המזערער שינה את טענתו במחאה השניה כגון שבראשונה טען שהמחזיק גזלן, ובשניה טען שהיא אצלו במשכנתא, מועילה החזקה דבמחאה השניה יש הודאת בעל דין שהראשונה אינה נכונה, והמחאה השניה אינה מחאה כיון שהוחזק כפרן, ואפי' ב' המחאות היו בתוך ג' שנים היו חזקה.

דברים הנעשים בפני אחרים ונכתבים בשטר

מחאה צריכה להיות בפני שניים, וא"צ לומר להם שיכתבו את המחאה אלא יכולים לכתוב שלא בפניו ושלא ברשותו, דזכין לאדם שלא בפניו.

מַן קנין סודר צריך לעשותו בפני שניים, וא"צ שלשה דאינו כמעשה ב"ד אע"פ שעי' הקנין מוציאין מזה ונותנים לזה, אלא היו עדות בעלמא, וא"צ לומר להם כתובו, דסתם קנין לכתיבה עומד דכיון שאינו ממתין למשיכה אלא גומר את הקנין מיד, ומתכוון להקנותו בעין יפה, ומסתמא רוצה שיכתבו לו. ואם אמר לעדים שיכתבו ולא עשה קנין, יש מ"ד שצריך להמלך בו.

הודאה על חוב ממון היא בפני שניים, וצריך לומר להם שיכתבו דחוב הוא לו, ויתכן דלא ניחא ליה לעשותו מלוה בשטר, מפני שלא יוכל לטעון פרעתי בלי עדים.

קיום שטרות אם חושש שילכו העדים למדינת הים או ימותו, ויטען הלוה פרוע או מוזיק, **בפני שלשה** שהעדים מעידים בפני ג' על חתימת ידיהם, וכתבים בסוף השטר למטה מחתימת העדים- במותב תלתא וכו', וג' הדיינים חותמים, ולא מהני שניים אלא ע"פ ששניים שינו דנייהם דין אלא שנקראים ב"ד הצוף, דאין בזה תוספת יותר מחתימת העדים עצמם, ועד מפני עד פסול, אבל ג' ניכר שהם ב"ד ודומה לפסק דין.

דיני מודעה

מודעה היינו שאדם שאנוסים אותו למכור או לתת מתנה, מוסר מודעה לעדים שהוא אנוס בדבר, ושלא יהיה ממש בשטר שיעשה, ושיתבע אותו לבי"ד וייעד את השטר על פי העדים. ואין מועילה מודעה אלא לפני עשית השטר.
ואם כותבים ביטול מודעה בשטר המכירה או המתנה לא מועילה המודעה.
רשב"ם. ולהלן יבוארו דיני מודעה.

מודעה היא בפני שניים, וא"צ לומר להם כתובו דזכות הוא לו.

על מי כותבים מודעה - לרבה ורב יוסף אין כותבים אלא על מי שלא צייט דינא, דאל"כ יאמרו לו למה אינך תובעו בדין, ואביי ורבא אמרו שכותבים "אפי' עלי ועליך", מפני שפעמים אין ב"ד מוזמן מיד.

מַן כתיבת האונס במודעה- מודעה על גט ומתנה א"צ לכתוב בה שהם יודעים במה נאנס פלוני, דאינו אלא גלוי מילתא שהרי אם לא היה אנוס לא היה כותב גט או שטר מתנה כלל, (משא"כ מכר דשמא הוא דחוק למעות ורוצה שיוכל להחזיר את המעות ולקבל מה שמכר), ומשום הכי תיקנו בגיטין שיכתבו שהבעל מנבטל את כל המודעות שמסר. ואם מנבטל לא הגט לפני כן לא היו ביטול, דאנן שהדי שגמר בלביבו בשעת מעשה לעשותו גט גמור, ואינו ביטול אלא כשבטלו אחר כתיבה. ובמכר לרבא אין כותבין מודעה דס"ל תליה חזבין וזבינה זביני, והיינו כשאנסוהו למכור שדה אחת מתוך שדותיו והוא בירד איזו שדה, אבל אם אנסוהו למכור שדה מסוימת המכר בטל גם בלי המודעה.
אמנם היכא שנאנס כמעשה דפרדיסא כותבים מודעה ששם אם לא יכתבו מודעה יפסידו בטענותיו, ובמודעה זו צריך שיכתבו במה נאנס. ומעשה דפרדיסא הוא שהמלוה איים על הלוה שאם לא ימכור הוא יחביא את שטר המשכנתא, ויטען שהפרדס לקוח בידו ואמר זאת לא בפני העדים, דאל"כ יעידו על מה שאמר ולא יהיה נאמן לטעון לקוחה, וצריכים העדים לשמוע שהוא טוען לקוחה היא בדי, ואח"כ יסכמו ביניהם שיכתבו לו שטר מכירה שלא בפניו, ושישלם לו על הקרקע, ואח"כ יכתבו העדים מודעה שהמכירה שלא ברצונו, ואחרי המכירה יביא המוכר את העדים שהוא טען לקוחה, וממילא יתברר שהמכירה היתה באונס.

מתנתא טמירתא- האומר לעדים שיכתבו את שטר המתנה בהחבא, אין גובין בו את המתנה, שמא נתנה לאחר או שכוונתו לעשותה מודעה לשטר אחר, ואם אמר להם בסתמא שיכתבו לל"ק גובים בו, וכן סובר רבינא, ול"ב אין גובין בו עד שיאמר להם שיכתבו בפרסום, ורב אשי סובר שחוששים לזה ואין גובים בו, ואם גבו אין מחזירים, דספק הוא, וכן הלכה. ולכן צריך לכתוב בשטר "וכן אמר לנו כתובה בשוקא ותחמוה בברא", ומהני אפי' אם אמר בסתמא, דכוונתו שיכתבו כתקנו החכמים.

ב' שטרות סותרים- י"א ששיטת רבא שמתנתא טמירתא היא מודעה לבטל מתנה אחרת שהיתה אח"כ בשטר או בגלוי, שהכונה בשטר הראשון היתה כדי שלא יחזיק בה השני, ודבר זה למדו ממה שהיה באשה שלא הסכימה להתקדש א"כ יכתוב לה את כל נכסיו, ואמרו לעדים שיכתבו בהחבא שטר לתת נכסיו לבנו לפני השטר לאשה, והורה רבא שצ"ל אהך לא קנה הראשון בגלל שזה מתנתא טמירתא. והשני בגלל המודעה. ואמר רב פפא שאין ללמוד משם, דשאני התם שודאי כתב לה מחמת אונס ולא גמר בדעתו להקנות לה, אבל בב' שטרות אין ראייה שהשני נכתב באונס, והמכירה הראשונה לא חלה כי היא טמירתא ואינו רוצה שיקנה, והשניה חלה כיון שהשטר שלה כשר.

חזקה שאין עמה טענה

מ"א: המחזיק בקרקע בלא טענה, כגון שטוען שלא אמר לו אדם דבר מעולם, לא היו חזקה, בין חזקת ג' שנים בקרקעות ובתיב, בין חזקת יום אחד בתשמישים, ואין שואלים את המחזיק אם כוונתו שהיה לו שטר ואבד, כיון שאינו טוען זאת בעצמו, ואמנם אם טוען זאת בעצמו נאמן, ולא חשיב חוזר וטוען.

אבל אם טוען שהבעלים או אביו מכרו או נתנו לו במתנה את הקרקע היו חזקה. ואם בא מלכ ירושה שאומר שאביו היה מוחזק בה ביום מותו אינו צריך טענה דאין אדם בקי אין הגיעו הקרקעות לאביו, ומ"מ צריך להביא ראייה שהחזיק בה אביו יום אחד.

חזקה בבנית כותל בתוך השדה הסמוכה- כותל שבין ב' שדות שנשטף ע"י בידקא, והלך בעל הכותל ובנה כותל חדש בתוך השדה הסמוכה, אע"פ שיש לו עדים שסייע השני בבנית הכותל, והחזיק יום או יומיים, אינו חזקה, ולא היו כאילו אמר ליה לך חזק וקני, דלא עשו כך אלא מחמת טעות.

מחילה בטעות- שיטת רב נחמן שמחילה בטעות לא היו מחילה, וכן מצניו שלרב נחמן קנין בטעות חוזר, ושומא בטעות אינה שומא, ואין אונאה בטעות, ומה שמבואר באירוה נשך שמחילה בטעות היו מחילה, במוכר פירות דקל שאע"פ שלא היו מכירה מ"מ א"צ להחזיר את הפירות, הטעם הוא דניחא ליה למוכר לעמוד בגאמנותו.

המחזיק בפני הבעלים לר"י ורבי ישמעאל לאלתר היו חזקה, ולית הלכתא כוותיהו.

מ"א: בכלל מאתים מנה בעדויות שונות- אם יש ב' עדים על מקום הגדר, אחד אומר שהכניסה ב' שורות לשדה חבירו, והשני אומר שהכניסה ג' שורות, לרב יהודה צריך לשלם על שתי שורות, ואף שהעדים מכחישים זה את זה, ס"ל כשיטת רשב"א דס"ל שרק כששני **כתיב** עדים נחלקו על שיעור החוב ושניהם מדברים על אותו מקום ואותה זמן, לב"ש נחלקה עדותן ולב"ה יש בכלל מאתים מנה ועל המנה השני פטור דאוקי תרי לכהדי תרי ואוקי ממון בחזקתו, אבל בכת אחת מודעים ב"ש שיש בכלל מאתים מנה, ולא סמך רב יהודה על השמועה של רב כהנא שאין הלכה כרשב"א.

קשטא בעיליתא- מחזיק שטוען שקנאה מפלוני שהיה סבור שקנאה מהבעלים, לרב חייא אם יש לו עדים שהמוכר דר בבית אפי' יום אחד יש לו חזקה, וא"צ להביא עדים על המכירה הראשונה, דטוענים לירוש וללוקח, וכן יכול לטעון שהמכירה הראשונה היתה בפניו, דהוי חזקה שיש עמה טענה, ונאמן מיגו שיכל לטעון שהוא עצמו קנאה מנבע"ה ב, אבל בלא זה לא היו חזקה.

רבא רוצה להביא ראייה לרבי חייא ממה שהבא משום ירושה או משום לקיחה א"צ טענה, ומשמע שראייה צריך. והגמ' דוחה שאין מזה ראייה דדילמא א"צ גם ראייה, והכונה א"צ טענה שא"צ אלא לטעון מאבי אני יורשה. או שאע"פ שירוש צריך ראייה שדר בה המוריש יום אחד, לוקח א"צ ראייה, דאי ל בריא ליה שהמוכר קנאה מבעליה, לא שדי זוזי בכדי.

ואם המוכר רק נראה בקרקע למדוד את אורכה ורוחבה, לאביי גם זה מספיק, ולרבא אין ראייה מזה שהקרקע היתה שלו דדילמא לבסוף לא קנאה.

צירוף כמה אנשים לחזקה

ג' שהחזיקו בקרקע בזה אחר זה וטוען המזערער שלא מחה כיון שאף אחד מהם לא החזיק ג' שנים כדרך החזקה, אם יש שטר שמכרו זה לזה אף שלראשון אין שטר שקנאה מהמזערער הוי חזקה, דמכירה בשטר יש לה קול כיון שמתאספים לחותמו, וא"כ המזערער ידע, ומדלא מחה הפסיד, אבל במכירה בלא שטר אין מצטרפים, דמכירה בעדים אין לה קול.

מ"ב. ואף דס"ל שרב שאף **במכירה בעדים** באחריות גובה ממשעבדי, אין הטעם משום שיש קול, אלא שאני התם שהיה על הלקוחות השניים לברר היטב אם לא מכרה, אבל בחזקה לא היה על המזערער לברר, אם לא יצא קול.

ואמנם **במלוה בעדים** מודה רב שאין גובה ממשועבדים מיורשים או מלקוחות דשעובדא לאו דאורייתא, אבל מבני חורין גובה אם הלוה מודה שלא פרע (דאל"כ נאמן דא"צ לפרוע בעדים. אמנם להלכה גובה מיורשים או מלקוחות), דשאני מלוה שהאדם לווה בצניעא, ומבקש שלא יפרסם כדי שלא יוזלו נכסיו (ובמלוה בשטר גובה ממשועבדים אפי' אין בשטר אחריות, דסתם שטר לאחריות נכתב).

אב וכן שהחזיקו בקרקע זה שנה וזה שנתיים אחרי מות האב, ולא מחה המזערער, מצטרפים לחזקה דיושב כרעיה דבנהו, דהכל יודעים שדרך הבן לירש את האב, וכן אב וכן **ולוקח** שקנה מהבן בשטר **שכל** אחד החזיק שנה מצטרפים, כיון שיש קול למכירה.

המחזיק בפני האב והבן אחרי מות האב בפני אחד שנה ובפני אחד שנתיים, או שהחזיק בפני אב וכן **ולוקח** שקנה מהבן בשטר כל אחד שנה, הרי זו חזקה. הגמ' מבארת דאיירי במוכר שדותיו שהיו של אביו **סתם** שאומרים לו שהמכירה לא כללה שדה זו, אבל במכירה רגילה שמכר שדה זו בפני עצמה, יש לה קול, ואין לך מחאה גדולה מזו, והיה על המחזיק להזהר בשטרו, עד דמרע לשטרא דלוקח, ואפי' החזיק יותר מג' שנים אחרי המכירה לא היו חזקה.

חזקה באומן- אומנים שמולכים את הכלים לביתם לתקן אין להם חזקה, שאע"פ שמשלטין הרי הם בחזקת מי שהם תחת ידו אפי' שעה אחת, ואפי' יש למזערער עדים שהיו שלו, דסתם לוקח קונה בלי עדים ובלי שטר, מ"מ בדברים העשויים להשאל ולהשכיר אין חזקה, ואומן הוי כדברים העשויים להשאל ולהשכיר, כיון שטוען שהביא לו לתקן, ויש לו עדים שזה היה שלו.

אפוטרופוס אין לו חזקה.

דיני שותפים זה לזה

מ"ב: **חזקה בשותפים**- שותפים בקרקע, שהחזיק אחד בכל הקרקע ג' שנים, לרב אין להם חזקה זה על זה שדרך שאחד יאכל כמה שנים והשני יאכל אחריו, ולשמואל יש להם חזקה זה על זה (ואומן שאני שאין לו חלק בו, ואין לומר מיגו שהיה לו חלק קנה הכל).

והא דאמר שמואל **דשותף כיווד ברשות דמי**, ומשמע שאין לו חזקה, יש לחלק בין אם מחזיק בכל הקרקע, לבין אם מחזיק בחצי המובחר וטוען שחילקו ביניהם את הקרקע, וי"ל שדווקא במחזיק בכולה יש להם חזקה שדרך השותפים לאכול יחד מפירות השדה, וכיון שאכל לבד יש לו חזקה, אבל כשאכל מחצו כן דרך השותפין, ואחר כמה שנים יאכל השני מחציו זה, וי"ל שדווקא במחזיק בחצי הוי חזקה דלא היה לו לברר הפירות אלא יחלקו את כל הפירות, אבל במחזיק בכולה המנהג הוא שכל אחד אוכל כמה שנים. ולרבינא איירי בנחית לכולה, ולא הוי חזקה אלא ביש בה דין חלוקה שאז לא היה לו להניח לו לאכול הכל, אבל באין בה דין חלוקה כיון שאינו כדאי לחלק כל אחד אוכל כמה שנים שלימות, (ולפי זה בשפחה כיון שאין בה דין חלוקה אין לשותפין חזקה זה על זה, אמנם אם המחזיק יטען שאינו שותף ואין על זה עדים הוי חזקה).

שותף נוטל שבח המגיע לכתפים אפי' בשדה שאינה עשויה לטיע כדין אריס שיווד ברשות הבעלים שנוטל כשאר אריסי העיר, ואע"פ שהשותף יורד בלא רשות חבירו, אבל אדם אחר הוירד שלא ברשות נוטל את השבח או היציאה וידו על התחתונה.

מ"ג. **עדות שותפים זה לזה**- שותפים אין מעידים זה על זה אם בא אחד לערער על בעלות השותף מפני שהם נוגעים בעדותם שהרי שניהם עלולים להפסיד, ונמצא דלעצמו מעיד, אמנם אם המעיד כתב לו דין ודברים אין לי על שדה זו, ואין לי עסק בה, וידי מסולקות הימנה, ועשו על כך קנין סודר, וקיבל עליו אחריות שאם יגבו את השדה מחמתו יחזיר לו את מה ששילם, ועי"ז אינו נוגע בעדות ונאמן. אבל בלא קנין אינו מועיל לשון דין ודברים אין לי דאין זה לשון מתנה אלא תפילה שכך יהיה, וזה אינו מועיל אלא בדבר שעדיין לא זכה בו, ששם אינו זוכה בו בעל כרחו, ואם לא כתב לו אחריות עדיין הוא נוגע, כיון שעי' העדות אם יבוא בעל חוב שהלוה לו מעות לפני כן יוכל לגבות את הקרקע ויפטר מחובו, ולא יהיה "לוה רשע על שלם", אבל בלא העדות אינה שלהם ולא יוכל בעל חוב לטורפה, שהרי כל מוכר שדה אפי' שלא באחריות אינו נאמן להעיד עליה עם עד נוסף, אם אין לו קרקע אחרת, מפני שהוא נוגע לענין בעל חובו.

סילוק בדברים המשותפים לבני העיר- מבואר הכא דמהני סילוק עי" קנין בשותפים, ומ"מ לענין ספר תורה של בני העיר שנגנב שאינו מועיל סילוק כדי שאנשי אותה העיר יהיו עדים או דיינים, דשאני ספר תורה שהוא עומד לשמיעה וא"א להסתלק כיון שהוא נתנה ויוצא בו בשמיעת קריאת התורה, אא"כ ילך לידו בעיר אחרת. אבל האומר תנו מנה לבני עירי לצרכי העיר ואינו לצורך ספר תורה, מועיל סילוק, וכן באומר תנו מנה לעניי עירי מועיל סילוק לדיינים או עדים שהם עניים, מלבד לענין ספר תורה, ושאר בני העיר אם לא מוטל עליהם לפרנס את העניים א"צ סילוק, ואם מוטל עליהם לפרנס את העניים לל"ק יכולים לתת את הסכום הקצוב עליהם ולדון או להעיד אף בלא סילוק, ול"ב לא מהני כיון שיש להם רווח במה שיש לעניים מעות נוספים שהרי א"צ לתת לעניים כל זמן שיש להם.

מ"ג: **שותפים הם שומרי שכר זה לזה** וחייבים אם נגנב מאחד מהם, ושכרו הוא שגם חבירו ישמור כשיעור הזמן שהוא שומר (ולא אמרינן דהוי שומר חנים כיון שבלאו הכי היה צריך לשמור הכל משום חלקו), ודווקא כשאמר שומר לי היום ואשמור לך למחר שכיון שלא שמוו יחד ליכא שמירה בבעלים, אבל בלאו הכי הוי שמירה בבעלים דפטור בעליו עמו אף שנאמר בשואל לומדים גם לשומר שכר.

מתי המוכר נוגע ופסול להעיד ללוקח

מבואר בברייתא שהמוכר בית או שדה פסול להעיד לו עליהם עם עד אחר להעמידם בידו, מפני שחייב באחריות, ואם מכר פרה או טלית כשר להעיד עליהם, מפני שאינו חייב באחריות.

הגמ' אומרת שאין הכונה כפשוטו שהנדון הוא אם הוא נאמן או נוגע בעדות כיון שיצטרך לשלם לו, דא"כ מאי שנא רישא מאי שנא סיפא שאין החילוק בין קרקע למטלטלין, אלא בין מכירה באחריות למכירה שלא באחריות.

רב ששת מבאר דאירי רישא שראובן גזל שדה משמעון ומכר אותה ללוי, ויהודה טוען שהיא שלו ומביא עדים או שטר, ששמעון אינו נאמן להעיד שהיא אינה של יהודה כגון שיעיד שהעדים של יהודה פסולים, או שהיהודה הודה שאינה שלו, ועי"ז תהיה השדה ביד לוי, כיון שהוא נוגע, שעי"ז יוכל להוציאה מלוי ע"י ראייה שהיא שלו. אבל במטלטלין דאיכא יאוש ושינוי רשות נאמן וכדלהלן מ"ד.

ואף שאם יש לו ראייה יוכל להוציאה גם מיהודה, י"ל דניחא ליה להוציאה מלוי מאשר מיהודה, כי יהודה הוא גברא אלימא וא"א לדון עמו, ואין מכשירים אלא עד דודאי אינו נוגע בעדות. או דאירי יש עדים גם לשמעון וגם ליהודה, שהדן הוא שמעמדיים את הקרקע ביד המחזיק, (וכמו שמצינו בזה אומר של אבותי זה אומר של אבותי, ובתרי תורי), וממילא שמעון הוא נוגע, שאם תהיה הקרקע אצל לוי יוכל להוציאה מידו ע"י עדים ולא יוכל יהודה להוציאה מידו, אבל אם תהיה אצל יהודה לא יוכל להוציאה מידו, כיון שמתחילה ירד בדין שהרי דודאי אינה של לוי.

ואם שמעון מעיד שהיא של לוי נאמן, שכיון שהודה הודאת בע"ד כמאה עדים, ולא יוכל להוציא אותה ממנו, וא"כ לא היו נוגע.

מ"ד. ולא העמיד רב ששת בגזלן עצמו שלא מכרה, ששמעון הנגזל פסול להעיד לטובת ראובן הגזלן, **דבסיפא איתא שבפרה וטלית נאמן**, ואם לא מכר דליכא אלא יאוש, אין שמעון נאמן שהרי החפץ חוזר אליו, ורק אם מכר שקנה הלוקח ביאוש ושינוי רשות וכגון ששמעון שהיאוש היה לפני השינוי רשות (ויאוש אחרי שינוי רשות יש בזה מחלוקת אי קניא), נאמן, כיון שאינו נוגע שהרי לא יוציא את החפץ מהלוקח. ואירי במכירה שלא באחריות. **ובביאור החילוק בין קרקע לפרה וטלית** הרשב"ם מבאר שאין יאוש ושינוי רשות קונים בקרקע, דקרקע אינה נגזלת.

ואירי שמת הגזלן, דפטורים היוורשים מלשלם וכ"ש הלוקח דבהתיירא אתי לדיה, אבל אם הגזלן חי הרי לא התייאש מדמי החפץ, והיו נוגע, דעל ידי עדותו יוכל לתבוע את דמי החפץ מראובן.

הגמ' שואלת **למה לא העמיד רב ששת ביוורש** (המקרה נכ"ל אלא שלוי הוא יורש של ראובן ולא לוקח, והשינוי רשות הוא לרשות היוורש) למ"ד רשות יורש כרשות לוקח, (אבל למ"ד לאו כרשות לוקח דיוורש כרעיה דאבוח הוא אין כאן שינוי רשות ולא קנה ביאוש גרידא, וחזרות הגזילה לנגזל אם היא בעין, וא"כ היוורש הוא נוגע בעדות אף בפרה וטלית).

עוד הקשה אב"י דבברייתא משמע שהנדון הוא האחריות, ולא אם הקרקע או המטלטלין יכולים להיות של המעיד.

הגמ' **מבארת ביאור אחר בברייתא**, ולא פליגי לדינא אלא בביאור הברייתא. דאירי במוכר שלא באחריות, ויש ערעור על בעלות הלוקח, שאין המוכר נאמן להעיד שהיא של הלוקח, כיון שעי"ז יגבה ממנו בעל חובו, והוא לא יהיה "לוה רשע ולא ישלם", וכנגד הלוקח אינו רשע שהרי מכר שלא באחריות, והיו נוגע, ובפרה וטלית שלא באחריות נאמן, כיון שהלוקח לא יכול לגבות מהם, דאין מטלטלין משועבדים לבעל חוב, ואפי' כתב שגובה גם ממטלטלין שאו גם הם משועבדים לו, אינו גובה אלא כשהם אצלו ולא כשמכרם, ואפי' עשאה אפותיקי, דלית ליה קלא ולא זיהרו הלוקחות, דאי נימא שגובה ממטלטלין אף אחד לא ירצה לקנות מטלטלין שמא יגבום ממנו, וממילא נאמן דלא הוי נוגע, (אבל עבד שיש בשעבודו קול גובה ממנו באפותיקי דהלוקחות אפסדו אנפשייהו).

מ"ד: ומה שאין חוששים ששיעבד לבעל חוב מטלטלין **אגב קרקע** דמיגו דחייל שעבוד על הקרקע חייל אמטלטלי וגובה גם ממטלטלין (אם כתב לו דלא כאסמכתא דאל"כ כיון שאין זה מכירה גמורה אלא שעבוד דמי לאסמכתא דלא קניא, ודלא כטופסא דשטרא – שטר העשוי להעתיק ממנו ולא לגבות בו), וממילא הוי נוגע שהרי מעמידם בפני בעל חובו.

צ"ל דאירי שהעדים יודעים שלא היתה לו קרקע מעולם ולא היה יכול לשעבד מטלטלי אגב מקרקעי, ונאמן להעיד אפי' אם לא קנה ומכר לאלתר, וכתב ר"ח שצריכים העדים להעיד שלא פרשו מאיש זה מעודו עד היום ויודעים כל מה שקנה, דאל"כ י"ל שקנה קרקע ולא ידעו. דאי נימא שקנה ומכר לאלתר, ניהוש דילמא שיעבד לו גם מה שיקנה אחר"כ (דאיקני) אגב קרקע, ויהיה מכאן ראייה בדאיקני אי מכר או הוריש לא אינו גובה מזה דאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לידו אע"פ שעתיד לבוא, והיא בעיא דלא איפשטא.

המוכר שדה או מטלטלין לחבירו שלא באחריות ונמצא שאינם שלו אלא זה גזול, ובא הבעלים ונטלה ממנו, לרב פפא חוזר הלוקח ומוציא מיד המוכר את דמיהם, ולא דמי למכירה דעבד איניש דזבין ארעא בשביל פירות יום אחד, שאין הבעל חוב גובה אלא את השבח ולא את הפירות, אבל נגזילה הבעלים גובה גם את הפירות, אף שאם בא בעל חוב וגבה אינו מוציא את הדמים מיד המוכר, (ולדבריו אירי הברייתא שהלוקח מכיר ומוזה בפני עדים שהפרה היא של המוכר והודאת בע"ד כמאה עדים, דאל"כ אינו נאמן כיון שהוא נוגע שלא יחזור הלוקח ויגבה ממנו), ולרב זבדי אינו חוזר על המוכר, דמכר לו שלא באחריות כדי שלא יחזור עליו.

מ"ה. המוכר שדה לחבירו בלא אחריות, ואין לו עוד קרקעות, אינו יכול להעיד עליה, משום דהוי נוגע, כיון שעי" העדות יכול בעל חובו לגבות ממנו, ובלא העדות יהיה "לוה רשע ולא ישלם", וכלפי הלוקח לא אכפת לו שגבו ממנו את הקרקע, דלהכי מכר שלא באחריות כדי להפטר מכל אחריות שבעולם. ומה שמרוחש שלא יהיה צריך לפרוע כשיתעשר לא חשיב נוגע, כיון שעכשיו לא מרויח כלום. ואם יש למוכר קרקעות אחרות נאמן, כיון שהלוה יגבה ממנו ולא מהלוקח, דאין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ואפי' הם זבזבתי.

המוכר חמור לחבירו ובא עכו"ם ולקחו וטען שהוא שלו, ואין לעכר"ם עדים, צריך להציל את הלוקח מהעכו"ם שיביא עדים וידון עם העכו"ם אולי יוציאנו מידו, דממה שלא לקח את האוכף (וכדלהלן) מוכח שזה באמת שלו, ואם לקחו ישראל א"צ המוכר להצילו, אלא יתבענו בדין. ואמנם אם הלוקח מכיר שהיא "בת חמורו" של המוכר אין

המוכר צריך להצילו דסתם עכו"ם אנס הוא, וכן אם העכו"ם לקח גם את האוכף, אין המוכר צריך להצילו. ולאמימו בכל גוונא פטור, דסתם עכו"ם "פיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר".

חזקה באומן

שיטת רבה להוא אמינא – אם הבעלים מסר את החפץ לאומן בלי עדים יש לו חזקה, אם אין רואים אותה בידו נאמן שזה שלו במיגו שיכל לטעון החזרתו, או שיטען להד"מ ויהיה נאמן בשבועת הסת, ואפי' אם רואים את הטלית אצלו נאמן במיגו שהיה אומר שקיבלו מאחר שקנאה ממנו, ולא דמי לדברים העשויים להשאיל ולהשכיר שאינו נאמן לומר לקוחה היא שיש למעורר עדים שהיתה שלו, אע"פ שאין עדים על השאלה והשכירות, דשאני שאלה ושכירות שאדם גרול להשאיל או להשכיר לכל שכניו, אבל באומן יטען שאינו רגיל לתקן בגדיו אצלו. ואם מסר לו בפני עדים אין לו חזקה, דס"ל לרבה (להו"א) דהמפקיד אצל חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים, ולכן אינו נאמן במיגו דהחזרתו לך, וכ"ש שאם רואים אותה בידו אינו נאמן לטעון לקוחה היא בידו, שהרי יש עדים שבא לידו בתורת פקדון. ואמנם נאמן לטעון החזרתו לך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים, אך טענה זו לא תוננת לו כח מיגו, משום שירא לטעון כח שמא יחזרו ממדה"י ויכחשוהו.

מ"ה: רבה חזר בו וס"ל שהמפקיד אצל חבירו בעדים א"צ לפרועו בעדים, ואם יש עדים שמסר לאומן הדין תלוי, שאם ראה את החפץ ביד האומן אינו נאמן לומר שמכרו לו או שנתן לו במתנה כיון שאינו יכול לטעון החזרתו, וכאיריס ואפוטרופוס שאינם יכולים לטעון לקוחה הוא בידו, אבל אם לא ראה החפץ אצלו נאמן במיגו דהחזרתו, ואם אין עדים יש לאומן חזקה.

והגמ' (מ"ו). מוכיחה ממתני' שאף כשאין עדים אין לאומן חזקה.

אב"י סובר שא"כ אפי' במסרו בעדים נאמן לומר לקוחה היא בידי מיגו שהיה יכול לומר החזרתו, דהמפקיד אצל חבירו בעדים א"צ לפרועו בעדים, אמנם אם ראו את החפץ ביד האומן אין לו חזקה, שהרי אינו יכול לטעון החזרתו, ואינו נאמן לומר לקוחה דדמי לדברים העשויים להשאיל ולהשכיר.

ומסקנה דשמעתין שהמפקיד אצל חבירו בעדים א"צ להחזיר לו בעדים, ואפי' הפקיד בשטר, ואם הפקידו בידו לפניו אינו נאמן, אך אם הפקיד שלא בעדים, אע"פ שהעדים מכירים שהיא של הטוען נאמן, ואומן (בכלים שהוא ראוי לתקן) אע"פ שמסר שלא בעדים אינו נאמן לטעון לקוחה היא בידי אא"כ לא ראה את החפץ אצל האומן, ובדברים העשויים להשאיל ולהשכיר אף אחד אינו נאמן לטעון לקוחה.

ואם החפץ שמסר לאומן נמצא ביד אחר וטוען שהבעלים אמר לאומן בפניו למכרו או לתתו במתנה, נאמן, במיגו שהיה טוען ממך לקחתי, שהרי הוא אינו אומן, ואירי או עבד וכגון שהחזיק בו ג' שנים, דאל"כ הוי כמגדורות שאין להם חזקה, או דאירי במטלטלין והחזיק בהם אפי' שעה אחת.

שכר האומן – אם האומן טוען שהתחייב לשלם לו שני סלעים, והבעלים טוען שהתחייב אחד, אם הטלית ביד האומן בעה"ב צריך להביא ראייה, ונאמן האומן עד כדי דמיו, ואם נתנה לבעה"ב – בזמנו נשבע ונוטל שכר תיקנו חכמים כיון שבעה"ב טרוד בפועלו, ואם עבר זמנו ששקעה החמה, על השכיר להביא ראייה, דהנמצא מחבירו עליו הראייה, הגמ' אומרת דאירי שאין עדים על מסירת החפץ לאומן (שאם יש עדים נשאל אותם כמה התחייב), ומה שהאומן נאמן לרבה נאמן במיגו דלקוחה, ולבא"י אירי שלא ראה החפץ אצלו שיכול לומר להד"מ.

חדש

בסייעתא דשמיא ניתן שוב להשיג את הסט תמצית הש"ס על כל הש"ס (99א תוס', ורש"י חלקי) במחיר 120 ₪. כמו כן יצאו לאור מחדש כל חוברות תמצית משנה ברורה, 6 חלקים ב3 חוברות. עלות חוברת 10 ₪ סט 50 ₪. ניתן להשיג סיכומי תמצית ההלכה, על הלכות שבת, מועדים ונדה. לפרטים 052-7692282

קיבלת תועלת מהגליון?
באפשרותך לזכות לזמנים נוספים, ניתן לתרום בגדרים פלוס' קופת 'תמצית'

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי ומשנה ברורה חפץ חיים ואהבת חסד

ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669
- במייל 7692282@gmail.com
- בגדרים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, זיכוי 400 ₪ ברשת 'פה גוף', 101 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת 'פה גוף'.

חדש- מבחנים על ה'עמוד היומי'

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה).

- **בנקודות ההפצה**
- **במייל 7692282@gmail.com**
- **בפקס 0799-414144**

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

מבחן 239 ממות-מסעי בנא בתרא לג עד לט

לדעת חכמה

הטוען שהחזיק בקרקע ג' שנים, ויש לו עדים רק על שנתים, מתי א' צ' דוחזק את הפירות שאכל?
א. בכל אופן אין צריך לחזוק.
ב. בכל אופן צריך לחזוק.

באיזה מראפנים לדרלו חי חזקה?
א. במחזיק בקרקע שמתוך גדרו או בקרקע מלאה בקנים.
ב. דוחזק פירות ערלה או שבועית.
ג. בכל האפנים הנ"ל לא חי חזקה.

החודש שדה באותו או שנים מושגות החזקה ולא זיקה, האם חי חזקה?
א. לא.
ב. בחזקתו.
ג. שנה אחת בן, ושנתיים לא.

כל כמה שנים צריך למחות להלכה לפי רבא?
א. פעם אחת.
ב. בסוף כל ג' שנים.
ג. כל שנה.

שאלה מדברי תנים

האם להלכה אומרים יחלוקו?
א. לא.
ב. רק ביבא וליבא חזקה כמו במחלוקי פרה בחזקתו יחלוקו.
ג. גם היבא שדמפס נעצר עצמו, כשור שנתו נשומר מרחץ אומרים יחלוקו.

לענין ר' ישאל יעקב כ"ר שמת אייבוס הל'.

ניתן לעשות את המתבנים:
בטל: 0737-289-669
בעמדות 'נדרים פלוס' (רדעת) במייל: 7692282@gmail.com
ניתן לקבל את הסיכומים והמתבנים:
במייל: 7692282@gmail.com
בפקס: 0799-414-144

מחרכת המתבנים פתוחה מיום שישי בבוקר עד יום שני בלילה
הגרלות בכל שבוע:
פרס ראשון על 500 ש' בחזקתו,
פרס שני זכיני 400 ש' ביפה נוק',
פרס שניש: 10 זוכים בזיכוי 120 ש' ביפה נוק'

מבחן 238 פנחס בנא בתרא נו - לב

לדעת חכמה

באיזה אופן נחלקו אדמוני חכמים אם יביל לומר השני זה לי דהאשון קשור ודמוני?
א. במעטער על שדה והוא חתום על מכתבה.
ב. במחזיק שטען שקנאה מפלגי בעצת המעטער.
ג. שתי התשובות נכונות.

באיזה אופן המחזיק זוכה בקרקע לבו"ש?
א. כשטען שהוא ירשתי מאבותיו, ולשני יש עדים שהיה שול אבותיו.
ב. כ"ל, וכלבי שהזיז וטען שקנאה מאבותיו של השני.
ג. רק אם הזיז וטען שאבותיו קנאה מאבותיו של השני.

שני עדים מעידים שהבעל מת ושנים אחרים מעידים שלא מת, מה דדין?
א. לדין לא תינשא ואם נישאת תנא, ולדין גומים לא תנא.
ב. לדין לא תינשא ואם נישאת לא תנא, ולדין גומים אם נישאת תנא.
ג. לדין לא תינשא ואם נישאת לא תנא, ולדין גומים אם נא עדים לפני שנישאת תנא.

אדם שאביו מוחזק לכהן, וכמה מה מורידים אותו מחזקתו?
א. רק מבתי שני עדים.
ב. גם מבתי קול, ועד אחד אינו נאמן כנגד הקול.
ג. גם מבתי קול, ועד אחד אינו נאמן כנגד הקול.

שאלה מדברי רותים

נישאת ואח"כ ב' אומרים ונגרשה בו' אומרים לא נגרשה, למד לא תנא?
א. מפני שאין אשה נבעיה פניה בפני בעלה.
ב. מפני שהיא מנדהת שיפסלו את העדים והו מדעי את חזקה אישתי איש.
ג. שלא להוציא לעז על בניה.

לענין ר' ישאל יעקב כ"ר שמת אייבוס הל'.

ניתן לעשות את המתבנים:
בטל: 0737-289-669
בעמדות 'נדרים פלוס' (רדעת) במייל: 7692282@gmail.com
ניתן לקבל את הסיכומים והמתבנים:
במייל: 7692282@gmail.com
בפקס: 0799-414-144

מחרכת המתבנים פתוחה מיום שישי בבוקר עד יום שני בלילה
הגרלות בכל שבוע:
פרס ראשון על 500 ש' בחזקתו,
פרס שני זכיני 400 ש' ביפה נוק',
פרס שניש: 10 זוכים בזיכוי 120 ש' ביפה נוק'

מבחן שבועי בדף היומי

מה דיין בחומר בור הנדזין ויש שם שורשים של חביון?
א. אסור לו לעוקרם.
ב. מותר לעוקרם והשורשים של בעל האילן.
ג. מותר לעוקרם והם שלו.

באיזה אילן או מנציאם ביכורים לפי עולא?
א. בסמוך עד ד' אמות לשהת חביו.
ב. בסמוך עד ט"ו אמה לשהת חביו.
ג. בסמוך עד כ"ה אמה לשהת חביו.

כמה אילנות כבית סאה חורשים הקרקע שכלם בערב שבועית עד עצרת?
א. שלש.
ב. עשר.
ג. שלשים.

מדוע לדי"ש קוצצים כל ענף שנשמה לרשות הרבים?
א. מפני אהל הטמאה.
ב. ישמח יפול הנעפים ויסכנו את בני הר"ה.
ג. משום דל"ל שאין עושים חלל תחת הר"ה, וה"ה נענפים מעל הר"ה.

מה השיעור של חזקה בערבים?
א. מיד.
ב. ג' שנים שלמות.
ג. ג' פעולות שונות של עבדות.

מדוע לא לומרים חזקה ג' שנים מדרבנן ו"כתוב כספר ורותם"?
א. דילמא עצה טובה קמ"ל.
ב. דברי תורה מרביי קביה לא ילפנו.
ג. מפני שירומה השעה תיפול מיד ביד המכרים.

אדם שהחזיק בקרקע פחות מג' שנים, והמרא קנאה הוציא מוקרקע, האם הוא צריך לשלם על הפירות שאכל?
א. כן.
ב. לא. מפני שבנכסו הוא מוחזק א"צ ג' שנים אלא לקרקע.
ג. לא. מפני שהבעלים מוחל על הפירות.

מחזיק שהחזיק בכל הקרקע חזן מוכת רובנו, האם יש לו חזקה?
א. יש לו חזקה בכל הקרקע.
ב. יש לו חזקה בכל הקרקע חוץ מאותו בית רובנו.
ג. אין לו חזקה כלל.

האומר להבטי דבי בר סימן מונינא לו מה דין קרקע שנקראה כן את לא קנאה מדבר מיסוי?
א. של חלוקת.
ב. המנציא מתבדו עליו והראיה.
ג. מחלוקת.

ערב שתובע את הלוח על החוב שפרע עבורו מנכה השטר, ומורה שהלוח עולם לא אכל החזיר לו את המעות, מה דיין להלכה?
א. חייב לשלם.
ב. פטור.
ג. יחלוק.

מבחן שבועי בדף היומי

שנים שהתבחו על דקל מי ראו ליוזשו, ולבסוף הורה אחד שהשני קרוב יותר, מה דין הפירות שאכל?
א. חייב לשלם.
ב. פטור.
ג. מחלוקת.

החזקת נכסא ויש על זה עד אחד, יהוא טוען שהוא שלו, מה הדין?
א. פטור בלא שביעה.
ב. ישבע ויפטור.
ג. מתוך שאינו יכול לישבע משלם.

מה דיין להלכה בספנה שניעה כל דאלים גבר, ואחד ביקש שבי"ד תפסוה עד שיבא עדים, ולבסוף לא מצא עדים?
א. אין תפסים אותה כלל.
ב. תפסים אותה, וכשלא מצא עדים מוציאים אותה.
ג. תפסים אותה, והשלא מצא עדים אין מוציאים אותה.

מה דיין במחלוקי פרה בחזקת יולדה, וכל אחד טוען שילדה בירשותו?
א. יחלוקו.
ב. ישרא דייני.
ג. כל דאלים גבר.

ישראל שהחזיק בקרקע, האם הבעלים יכולים לטעון שהוא ארים?
א. כן.
ב. עד ג' שנים בן, מכאן ואילן לא.
ג. אפילו פחות מג' שנים אין הבעלים יכולים לטעון הוא ארים.

המורב קרקע וזשיו לעצמו אילנות, האם שייך לעצמו קרקע?
א. כן.
ב. לא.
ג. כן, ולר"ע שמכור בעין יפה מוכר לא.

שנים שקנו זה קרקע וזה אילנות, האם יש לבעל האילנות חלק בקרקע?
א. כן.
ב. לא.
ג. מחלוקת.

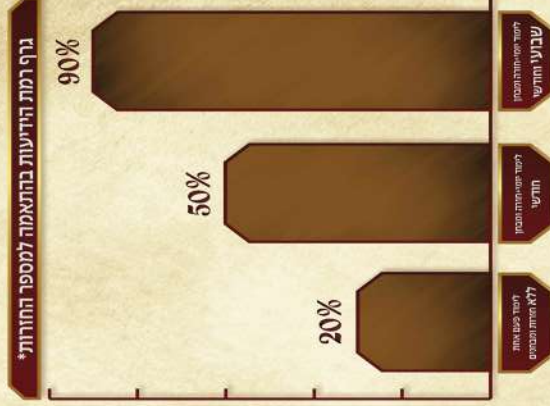
מדוע מי שרדה נגליל והמחזיק החזיק ביהודה לא חי חזקה?
א. מפני שיש שעת תרומ ביהודים.
ב. מפני שחזקת בכל מדינה אחרת לא חי חזקה.
ג. מפני ששומריהם כבדו לא אחרת לא מפרעי לו שמתחזקים בקרקע שלו.

כרוי נוסח המחאה כנגד המחזיק שלא בפניו?
א. די לכתב שפתיני גול.
ב. צריך לרוסוף שהוא מחזיק בקרקע בגללות והוא ידבע אותו לדין.
ג. צריך למחות כ"ל ולומר לשומעים שיאמרו זאת למחזיק.

כפני כמה צריך למחות כנגד חזקה בקרקע?
א. "א בפני אחד וי"א בפני שנים.
ב. "א בפני אחד וי"א בפני שלשים.
ג. "א בפני שלים וי"א בפני שלשים.

הגיע הזמן

למען פתח שלומים

לרגל תולדת לימוד הלכות שבת בב"ב
מספרים לרבות תלמידים שמתחמקים במסגרת חמדת וממחמים, וכך זוכים בסדר

למען פתח שלומים

אשרי מי שבא לכאן והלמידו ביה:
מבחני ישיבה על קברו - מבחנים יחסיים ברף הימני, במבד החוץ ואהבת חסד.
מבחני 'לדעת' - מבחנים שבועיים ברף הימני, במבד החוץ ואהבת חסד.
מבחני 'דרשני' - מבחנים חודשיים ברף הימני ובמבד החוץ.
מבחני 'ישבתי על קברו' - מבחנים יחסיים ברף הימני, במבד החוץ ואהבת חסד.

מסכתו 'המציאות' עד דף הוי"ו, דף הוי"ו התבאר עמוד הימני ועוד יתכן להוסיף ממנו (מיוזמי 7692282@gmail.com)
ניתן לקבץ את המבחנים והשאלות במסגרת ניהולת המבחנים האלה ניתן למצוא במחבר 7692282@gmail.com
ניתן לקבץ את המבחנים והשאלות במסגרת ניהולת המבחנים האלה ניתן למצוא במחבר 7692282@gmail.com

מבחנו 'הדף היומי'

מבחן 241 ואתחנן - נחמונו כבא בתרא מז - נג

לדעת הכמה

גם פשוטה כשפוסקים אותו לרוביא, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?

מה נחשב חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?

מה נחשב חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?

מה נחשב חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?

שאלה מרבני התוס'

לרבי אלעזר שעדיין מבינה בודת, האם אפשר לכתוב שטר על חרס שיכול להיחשב?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?

מה נחשב חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?

מסכת המבנים פחות חרות שיש בבנק עד יום שני בלילה
הערות בכל שבוע
פוסט ראשון עד 500 ש"ח במחזור
פוסט שני עד 400 ש"ח ב"פער נקי
פוסט שלישי עד 10 זוכים ביוזמי 120 ש"ח ב"פער נקי

מבחן 240 דברים - חזון כבא בתרא מ - מו

לדעת הכמה

מה מדובר בדים לדלוג צריך שלשה? אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?

מה נחשב חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?

מה נחשב חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?

מה נחשב חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?

שאלה מרבני התוס'

כיצד מובנים בדרשות 'ונתני לו ר' אבהו אבהו, ודתי יתני שאין לו קרקע? האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?

מה נחשב חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?
אם כן, האם זהו חשבון?

מסכת המבנים פחות חרות שיש בבנק עד יום שני בלילה
הערות בכל שבוע
פוסט ראשון עד 500 ש"ח במחזור
פוסט שני עד 400 ש"ח ב"פער נקי
פוסט שלישי עד 10 זוכים ביוזמי 120 ש"ח ב"פער נקי